

Міністерство науки і освіти України
Вінницький національний технічний університет

В. В. Зянько, В. Г. Фурик, І. Ю. Єпіфанова

**МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ СКЛАДАННЯ ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ
ТА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНИХ РОБІТ
СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЙ»**

Міністерство науки і освіти України
Вінницький національний технічний університет

В. В. Зянько, В. Г. Фурик, І. Ю. Єпіфанова

**МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ СКЛАДАННЯ ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ
ТА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНИХ РОБІТ
СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЙ»**

Методичний посібник

Вінниця
ВНТУ
2010

УДК 378.14 (075)
ББК 74.58 я 73
399

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 9 від 23 квітня 2009 р.)

Р е ц е н з е н т и:

А. В. Сірко, доктор економічних наук, професор;
О. О. Мороз, доктор економічних наук, доцент;
Р. Р. Обертюх, кандидат технічних наук, доцент.

Зянько, В. В.

399   Методичний посібник для складання державного іспиту та виконання дипломних робіт студентами спеціальності «Менеджмент організацій» : методичний посібник / В. В. Зянько, В. Г. Фурик, І. Ю. Єпіфанова. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 89 с.

Державний іспит є завершальною стадією підсумкового контролю знань студентів для присвоєння їм кваліфікації «спеціаліст», а дипломна робота – завершальним етапом підготовки спеціаліста-менеджера з фінансово-кредитної діяльності. У методичному посібнику висвітлюються основні питання підготовки студентів до складання державного іспиту зі спеціальності та організації написання і підготовки до захисту ними дипломної роботи, а також основні завдання переддипломної практики.

Методичний посібник призначений для студентів спеціальності «Менеджмент організацій» зі спеціалізації «Фінансово-кредитна діяльність» та керівників дипломних робіт.

УДК 378.14 (075)
ББК 74.58 я 73

© В. Зянько, В. Фурик, І. Єпіфанова, 2010

ЗМІСТ

1 Орієнтовна програма державного іспиту освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст із спеціальності «Менеджмент організацій» спеціалізації «фінансово-кредитна діяльність».....	5
Вступ.....	5
1.1 Порядок проведення іспиту.....	5
1.2 Перелік навчальних дисциплін, матеріали яких містяться в екзаменаційних білетах.....	6
1.3 Теми навчального матеріалу з дисциплін, які вносяться в екзаменаційні білети.....	6
1.4 Критерії оцінювання знань студентів	9
1.5 Питання екзаменаційних білетів.....	11
2 Загальні положення, мета та завдання дипломної роботи.....	15
3 Обов'язки наукового керівника, консультанта і дипломника.....	17
4 Вибір теми дипломної роботи	19
5 Загальні вимоги до написання дипломної роботи.....	20
6 Орієнтовна тематика дипломних робіт	22
7 Структура дипломної роботи.....	28
8 Порядок проходження переддипломної практики.....	37
9 Правила оформлення дипломної роботи	43
10 Захист дипломної роботи.....	50
11 Критерії оцінювання якості дипломної роботи	52
12 Глосарій економічних термінів.....	54
13 Рекомендована література для написання дипломної роботи.....	68
Додаток А. Індивідуальний графік написання дипломної роботи.....	73
Додаток Б. Заява про вибір теми дипломної роботи.....	74
Додаток В. Пояснювальна записка до дипломної роботи.....	75
Додаток Г. Завдання на дипломну роботу.....	76
Додаток Д. Анотація	78

Додаток Е. Зміст (план) дипломної роботи.....	79
Додаток Ж. Технічне завдання на дипломну роботу	80
Додаток И. Алгоритм розрахунку фінансових показників діяльності підприємств.....	83
Додаток К. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел.....	85
Додаток Л. Звіт про передипломну практику.....	86
Додаток М. Відгук.....	87
Додаток Н. Рецензія.....	88

1 Орієнтовна програма державного іспиту освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» із спеціальності «Менеджмент організацій» спеціалізації «Фінансово-кредитна діяльність»

Вступ

Державний іспит з комплексу фінансово-економічних дисциплін є завершальною стадією підсумкового контролю знань студентів, які навчаються за спеціальністю 7.050201 «Менеджмент організацій» і оволодівають спеціалізацією «Фінансово-кредитна діяльність».

Іспит є перевіркою рівня теоретичної підготовки студентів із засвоєння матеріалу програм з профільних фінансово-економічних дисциплін, їх готовності до самостійних узагальнень, вміння аналізувати і вирішувати конкретні економічні завдання.

Результати складання іспиту є основою для присвоєння студентам-випускникам кваліфікації «спеціаліст» і після успішного захисту дипломних робіт видачі відповідного державного диплому про одержання вищої освіти і спеціальності.

1.1 Порядок проведення іспиту

До складання державного іспиту допускаються студенти, які склали і захистили усі передбачені навчальним планом заліки, іспити, курсові роботи, захистили переддипломну практику.

Іспит приймає державна екзаменаційна комісія (ДЕК). Склад ДЕК і порядок її роботи затверджуються наказом по університету. Результати роботи ДЕК оформляються протоколами. Розклад проведення екзамену затверджується і доводиться до відома студентів не пізніше, як за місяць до його початку.

Екзамен проводиться на відкритому засіданні ДЕК за наявності не менше 2-х її членів. На засідання ДЕК повинні бути надані такі документи:

- наказ про затвердження складу ДЕК;
- протокол засідання ДЕК;
- комплект екзаменаційних білетів;
- екзаменаційна відомість;
- програма іспиту;
- розпорядження декана факультету про допуск студентів до іспиту.

Іспит проводиться в усній формі. Екзаменаційний білет має вигляд комплексного контрольного завдання (ККЗ) і складається з теоретичних

питань, які охоплюють найважливіші розділи фінансово-економічних дисциплін, що включені до державного іспиту і практичних завдань, розв'язок яких вимагає аналітичного мислення. Користування довідковою літературою на екзамені не передбачено.

1.2 Перелік навчальних дисциплін, матеріали яких містяться в екзаменаційних білетах

Програму державного іспиту складають матеріали таких дисциплін:

- «Інноваційний менеджмент»;
- «Менеджмент організацій»;
- «Фінансова санація і банкрутство підприємства»;
- «Банківська справа».

За навчальним матеріалом цих дисциплін складено 30 екзаменаційних білетів. Всі білети приблизно однакового рівня складності.

Структура білета така:

- 1-3 завдання - теоретичне питання з однієї зі включених до іспиту дисциплін;
- 4-5 завдання - практичне завдання з однієї зі включених до іспиту дисциплін;

1.3 Теми навчального матеріалу з дисциплін, які вносяться в екзаменаційні білети

Інноваційний менеджмент

Сутність та зміст інноваційного менеджменту. Функції інноваційного менеджменту. Класифікація інновацій та їх особливості. Рішення в інноваційному менеджменті та методи їх прийняття. Загальна характеристика інноваційного процесу: поняття, сутність, зміст. Структура інноваційного процесу. Система державного регулювання інноваційної діяльності. Основні види організаційних структур НДДКР. Основні методи організації інноваційного процесу. Управління інноваційним розвитком підприємства. Суть інноваційних проектів і їх зміст. Розробка концепції і планування інноваційного проекту. Організація менеджменту інноваційної програми. Інноваційний ризик: проблеми і методи оцінювання. Управління ризиками і ризик-тейкери. Система фінансування інноваційної діяльності. Форми і засоби фінансування нововведень. Стратегія і тактика оновлення виробництва. Комерціалізація нововведень. Мета, функції і засоби маркетингу інновацій. Аналіз та чинники попиту на інноваційний продукт. Маркетингові стратегії в інноваційній сфері. Організаційно-економічні умови реалізації нововведень. Прогнозування і планування оновлення

виробництва. Підготовка і забезпечення оновлення виробництва. Ефективність і результативність роботи інноваційного персоналу. Особливості менеджменту інноваційного персоналу. Цільові групи і режим роботи в наукових організаціях. Система мотивації інноваційної діяльності. Прогнозування і планування інновацій. Критерії ефективності інноваційної діяльності підприємства.

Менеджмент організації

Природа організацій. Визначення організації, її основні характеристики. Класифікація господарських організацій. Методика і джерела дослідження організацій. Визначення понять «управління» та «менеджмент», завдання менеджменту. Історичні етапи розвитку менеджменту. Сучасні теорії менеджменту. Місія організації і цілі управління. Функції менеджменту: склад і призначення. Природа та визначення керівництва та лідерства. Форми впливу та влади. Стилi керівництва. Ситуаційні підходи до керівництва та лідерства. Управління конфліктами в організації. Поняття організаційної структури управління та фактори, що її визначають. Типи організаційних структур управління, їх особливості, переваги та недоліки. Принципи формування організаційних структур управління. Механізм дії мотивації до праці. Мотивація та компенсація. Змістовні та процесуальні теорії мотивації. Природа та особливості управлінської праці. Класифікація управлінського персоналу. Визначення поняття менеджмент персоналу. Суб'єкт та об'єкт управління. Планування та формування персоналу. Управління кар'єрою. Мікросередовище менеджменту (внутрішні чинники організації). Макросередовище організації (зовнішні чинники організації). Визначення поняття «управлінське рішення». Класифікація управлінських рішень. Підготовка і прийняття управлінських рішень. Застосування наукових підходів до розробки управлінських рішень. Поняття, канали та засоби комунікаційного процесу в організації. Забезпечення ефективних комунікацій, бар'єри комунікацій. Професійна етика менеджера. Модель менеджера та його обов'язки. Культура менеджменту організації. Визначення ефективності менеджменту в організації. Продуктивність і конкурентність організації. Групи та їх класифікація. Причини виникнення груп. Управління формальними та неформальними групами.

Фінансова санація і банкрутство підприємства

Поняття банкрутства та його правове забезпечення. Основні фактори виникнення кризових ситуацій і банкрутства. Процедура визнання підприємства банкрутом. Проходження справи про банкрутство. Розробка і затвердження плану санації. Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства у кризовій ситуації. Заходи щодо відновлення платоспроможності підприємства. Відкриття ліквідаційної процедури. Форми санації підприємства. Порядок укладення мирової угоди. Продаж

майна підприємства як цілісного майнового комплексу в процедурі санації. Реструктуризація боргів підприємства: сутність та організаційно-економічні передумови проведення. Оцінка фінансового стану та загрози банкрутства на основі балансових моделей. Побудова та використання матриць фінансової рівноваги у процесі діагностики банкрутства. Побудова та використання статистичних моделей діагностики банкрутства. Експертні методи діагностики кризового стану: передумови та проблеми практичного використання. Рейтингові системи оцінювання фінансового стану та загрози банкрутства підприємства. Графічні методи діагностики фінансового стану та загрози банкрутства підприємства. Поглиблена діагностика фінансового стану та загрози банкрутства підприємства на базі дослідження його грошового обороту. Оцінка імобілізації коштів за рахунок реструктуризації активів підприємства. Внутрішні резерви відновлення платоспроможності та нейтралізації загрози банкрутства підприємства. Методи прогнозування банкрутства: західний і вітчизняний досвід. Діагностування рівня неплатоспроможності та типу ситуації банкрутства підприємства. Реорганізація підприємства в системі заходів програми санації. Система банкрутства підприємств в ринковій економіці західних країн. Виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства згідно з вітчизняним законодавством. Порядок самоліквідації підприємства. Порядок задоволення вимог кредиторів після продажу майна банкрута. Права та обов'язки повноважних осіб під час проведення санації. Основні методи діагностування банкрутства, їх позитивні риси та недоліки.

Банківська справа

Організаційна структура банку та управління ним. Доходи, витрати і прибуток банку. Ліцензування банківської діяльності. Економічні нормативи, що регулюють діяльність комерційного банку. Склад і структура ресурсів комерційного банку. Формування власного капіталу банку. Операції із залучення вкладів і депозитів. Міжбанківський кредит. Основи організації, способи і форми грошових розрахунків у народному господарстві. Форми безготівкових розрахунків. Організація готівкових грошових розрахунків. Класифікація банківських кредитів. Умови кредитної угоди. Процес кредитування клієнтів банку. Нетрадиційні банківські послуги та їх види (факторинг, лізинг, довірчі (трастові), посередницькі, гарантійні, консультаційні та інформаційні послуги).

1.4 Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка студенту за державний іспит виставляється за національною шкалою та за шкалою ECTS.

Таблиця 1 – Критерії оцінювання результатів державного іспиту

Оцінка		
За національною шкалою	За 5-ти бальною шкалою	За шкалою ECTS
відмінно	5+	A
	5	
	5-	
добре	4+	B
	4	C
	4-	
задовільно	3+	D
	3	E
	3-	
незадовільно	*	FX

Загальна оцінка по білету підраховується як середньоарифметичне значення оцінок, отриманих з кожного питання білета і виставляється на закритому засіданні ДЕК шляхом відкритого голосування по кожному студенту. Студенту виставляється оцінка, за яку подано більшість голосів. За рівної кількості голосів вирішальним є голос голови ДЕК. Оцінка «відмінно» може бути поставлена лише у тому випадку, якщо жодне з питань екзаменаційного білета не оцінено нижче оцінки «добре».

Оцінка «відмінно» (за системою ECTS – A) виставляється, якщо студент точно і повно відповів на питання білета і правильно розв'язав практичне завдання, а також чітко і логічно відповів на поставлені екзаменаторами запитання, вільно володіє науковою термінологією.

Оцінка «добре» (за системою ECTS – B) ставиться у випадку, коли при відповіді студент допустив деякі неточності чи залишилась нерозкритою частина білета за умови, що принципові моменти питань були розкриті правильно, а при розв'язанні практичного завдання допущені лише арифметичні помилки.

Оцінка «добре» (за системою ECTS – C) ставиться, якщо відповідаючи на білет студент допускає несуттєві неточності і не може чітко відповісти на поставлені у білеті питання, за умови що допущені

несуттєві помилки при розв'язанні задачі усуваються самим студентом, коли на помилки вказує екзаменатор.

Оцінка **«задовільно» (за системою ECTS – D)** виставляється за наявність у відповіді декількох суттєвих неточностей, нечіткість відповіді, та коли до 30% змісту білета залишається нерозкритими. При розв'язанні практичного завдання допущені помилки і порушена логіка їх розв'язання, що вплинуло на результат та правильність висновків. Але при цьому базові формули, взяті для розрахунку, є в основному правильними.

Оцінка **«задовільно» (за системою ECTS – E)** виставляється, якщо під час відповіді допущено ряд суттєвих помилок. При розв'язанні практичного завдання допущені помилки і порушена логіка їх розв'язання, що вплинуло на результат та правильність висновків. Але при цьому базові формули, взяті для розрахунку, є в основному правильними або при нагадуванні екзаменатором назв необхідних для розв'язання задачі коефіцієнтів, інших показників тощо студент самостійно згадує їх суть і швидко знаходить правильний розв'язок практичного завдання.

Оцінка **«незадовільно» (за системою ECTS – FX)** вказує на те, що студент не оволодів і половиною матеріалу, який винесено на іспит. На логічні питання екзаменатора та членів ДЕК за програмою ДЕК студент часто не знає правильної відповіді. Не знає базових категорій та економічних показників, інших фундаментальних формул, потрібних для розв'язання практичного завдання.

Результати іспиту оформляються протоколами і підписуються головою і членами ДЕК. Протоколи зберігаються у ВНТУ безстроково.

Студентам, які з поважних причин (обов'язкове документальне підтвердження) не змогли скласти державний іспит у визначені навчальним графіком терміни, ректором ВНТУ може бути встановлений новий термін складання іспиту, але не пізніше 30 серпня поточного року. Студент, що не склав державного іспиту відраховується з університету і лише після поновлення допускається до повторного складання іспиту в наступному році.

1.5 Питання екзаменаційних білетів

Інноваційний менеджмент

1. Сутність та зміст інноваційного менеджменту.
2. Функції інноваційного менеджменту.
3. Класифікація інновацій та їх особливості.
4. Рішення в інноваційному менеджменті та методи їх прийняття.
5. Загальна характеристика інноваційного процесу: поняття, сутність, зміст.
6. Структура інноваційного процесу.
7. Система державного регулювання інноваційної діяльності.
8. Основні види організаційних структур НДДКР.
9. Основні методи організації інноваційного процесу.
10. Особливості управління інноваційним розвитком підприємства.
11. Суть інноваційних проектів і їх зміст.
12. Розробка концепції і планування інноваційного проекту.
13. Організація менеджменту інноваційної програми.
14. Інноваційний ризик: проблеми і методи оцінки.
15. Управління ризиками і ризик-тейкери.
16. Система фінансування інноваційної діяльності. Форми і засоби фінансування нововведень.
17. Стратегія і тактика оновлення виробництва.
18. Комерціалізація нововведень.
19. Мета, функції і засоби маркетингу інновацій.
20. Аналіз попиту на інноваційний продукт.
21. Маркетингові стратегії в інноваційній сфері.
22. Організаційно-економічні умови реалізації нововведень.
23. Прогнозування і планування оновлення виробництва.
24. Підготовка і забезпечення оновлення виробництва.
25. Ефективність і результативність роботи інноваційного персоналу.
26. Особливості менеджменту інноваційного персоналу.
27. Цільові групи і режим роботи в наукових організаціях.
28. Система мотивації інноваційної діяльності.
29. Прогнозування і планування інновацій.
30. Ефективність інноваційної діяльності підприємства.

Менеджмент організації

1. Природа організацій. Означення організації, її основні характеристики. Класифікація господарських організацій.
2. Методика і джерела дослідження організацій.
3. Означення понять «управління» та «менеджмент», завдання менеджменту.
4. Історичні етапи розвитку менеджменту. Сучасні теорії менеджменту.
5. Місія організації і цілі управління.
6. Функції менеджменту: склад і призначення.
7. Природа та визначення керівництва та лідерства. Форми впливу та влади.
8. Стили керівництва. Ситуаційні підходи до керівництва та лідерства.
9. Управління конфліктами в організації.
10. Поняття організаційної структури управління та фактори, що її визначають.
11. Типи організаційних структур управління, їх особливості, переваги та недоліки.
12. Принципи формування організаційних структур управління.
13. Механізм дії мотивації до праці. Мотивація та компенсація.
14. Змістовні та процесуальні теорії мотивації.
15. Природа та особливості управлінської праці. Класифікація управлінського персоналу.
16. Означення поняття «менеджмент персоналу». Суб'єкт та об'єкт управління.
17. Планування та формування персоналу. Управління кар'єрою.
18. Мікросередовище менеджменту (внутрішні чинники організації).
19. Макросередовище організації (зовнішні чинники організації).
20. Означення поняття «управлінське рішення». Класифікація управлінських рішень.
21. Підготовка і прийняття управлінських рішень. Застосування наукових підходів до розробки управлінських рішень.
22. Поняття, канали та засоби комунікаційного процесу в організації.
23. Забезпечення ефективних комунікацій, бар'єри комунікацій.
24. Професійна етика менеджера.
25. Модель менеджера та його обов'язки.
26. Культура менеджменту організації.
27. Визначення ефективності менеджменту в організації.

28. Продуктивність і конкурентність організації.
29. Групи та їх класифікація. Причини виникнення груп.
30. Управління формальними та неформальними групами.

Фінансова санація і банкрутство підприємства

1. Поняття банкрутства та його правове забезпечення.
2. Основні фактори виникнення кризових ситуацій і банкрутства.
3. Процедура визнання підприємства банкрутом.
4. Проходження справи про банкрутство.
5. Розробка і затвердження плану санації.
6. Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства у кризовій ситуації.
7. Заходи щодо відновлення платоспроможності підприємства.
8. Відкриття ліквідаційної процедури.
9. Форми санації підприємства.
10. Порядок укладання мирової угоди.
11. Продаж майна підприємства як цілісного майнового комплексу в процедурі санації.
12. Реструктуризація боргів підприємства: сутність та організаційно-економічні передумови проведення.
13. Оцінка фінансового стану та загрози банкрутства на основі балансових моделей.
14. Побудова та використання матриць фінансової рівноваги у процесі діагностики банкрутства.
15. Побудова та використання статистичних моделей діагностики банкрутства.
16. Експертні методи діагностики кризового стану.
17. Рейтингові системи оцінки фінансового стану та загрози банкрутства підприємства.
18. Графічні методи діагностики фінансового стану та загрози банкрутства підприємства.
19. Поглиблена діагностика фінансового стану та загрози банкрутства підприємства на базі дослідження його грошового обороту.
20. Оцінка імобілізації коштів за рахунок реструктуризації активів підприємства.
21. Внутрішні резерви відновлення платоспроможності та нейтралізації загрози банкрутства підприємства.
22. Методи прогнозування банкрутства: західний і вітчизняний досвід.
23. Діагностування рівня неплатоспроможності та типу ситуації

- банкрутства підприємства.
24. Реорганізація підприємства в системі заходів програми санації.
  25. Система банкрутства підприємств в ринковій економіці західних країн.
  26. Виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства згідно з вітчизняним законодавством.
  27. Порядок самоліквідації підприємства.
  28. Порядок задоволення вимог кредиторів після продажу майна банкрута.
  29. Права та обов'язки повноважних осіб під час проведення санації.
  30. Основні методи діагностування банкрутства, їх позитивні риси та недоліки.

Банківська справа

1. Організаційна структура банку та управління ним.
2. Доходи, витрати і прибуток банку.
3. Ліцензування банківської діяльності.
4. Економічні нормативи, що регулюють діяльність комерційного банку.
5. Склад і структура ресурсів комерційного банку.
6. Формування власного капіталу банку.
7. Операції із залучення вкладів і депозитів.
8. Міжбанківський кредит.
9. Основи організації, способи і форми грошових розрахунків у народному господарстві.
10. Форми безготівкових розрахунків. Організація готівкових грошових розрахунків.
11. Класифікація банківських кредитів. Умови кредитної угоди.
12. Процес кредитування клієнтів банку.
13. Нетрадиційні банківські послуги та їх види (факторинг, лізинг, довірчі (трастові), посередницькі, гарантійні, консультаційні, інформаційні).

2 Загальні положення, мета та завдання дипломної роботи

Дипломна робота – це наукова студентська робота, в якій відображені набуті впродовж всього терміну навчання в університеті знання та навички з цілого комплексу фінансово-економічних дисциплін, що дає змогу оцінити фаховий рівень підготовки студента за обраною спеціальністю та спеціалізацією навчання.

Дипломна робота є теоретично-експериментальним дослідженням актуального завдання із спеціальності (спеціалізації) підготовки студента або вирішенням певного інженерного завдання з теоретичним обґрунтуванням, проведенням проектно-конструкторських розробок і експериментальних досліджень.

Дипломна робота передбачає збирання, систематизацію та самостійне аналізування студентом економічних явищ і процесів, а також формування й розроблення висновків науково-практичного характеру.

Дипломна робота – самостійне наукове дослідження, що має внутрішню єдність та містить сукупність результатів, положень, які пропонуються для публічного захисту в Державній екзаменаційній комісії (ДЕК) для отримання кваліфікації з фаху «Менеджмент організацій з фінансово-кредитної діяльності».

Перевага підготовки та захисту дипломних робіт полягає у тому, що їх підготовка і захист органічно входять до змісту навчання майбутнього фахівця, забезпечують поглиблення та розширення (в галузі певної проблеми) теоретичних знань, практичних умінь, удосконалення навиків самостійної роботи студентів, творчої діяльності і наукових досліджень, вбирають вивчення та узагальнення економічного досвіду, літературне оформлення результатів виконаної роботи.

Вона є важливою формою перевірки якості фахівця фінансового профілю, який завершує процес навчання у ВНЗ.

Мета і завдання написання дипломної роботи:

- оволодіти навичками самостійної дослідницької і аналітичної роботи, необхідними для майбутньої практичної діяльності;
- розширити і поглибити отримані теоретичні і практичні знання за обраною спеціальністю і спеціалізацією;
- оволодіти сучасними методами дослідження і комп'ютерної техніки;

- навчитися систематизувати і узагальнювати отримані результати дослідження та отримувати на їх основі науково обґрунтовані висновки і пропозиції, спрямовані на ефективне вирішення конкретних господарських, фінансових, організаційних та управлінських завдань з врахуванням вимог сучасного ринку та новітніх тенденцій розвитку економічної науки;
- навчитися виробляти власну точку зору з актуальних економічних проблем;
- оволодіти прийомами доведення власної позиції і висунутих пропозицій.

До захисту дипломної роботи допускаються студенти:

- які не мають академічної заборгованості з дисциплін, що вивчалися;
- які склали залік з переддипломної практики;
- які успішно склали державний іспит зі спеціальності;
- які відповідно до вимог цього методичного посібника і у зазначені терміни написали дипломну роботу, отримали на неї позитивний відгук керівника, позитивну рецензію, і вчасно подали її на затвердження завідувача випускової кафедри.

Позитивна оцінка Державної екзаменаційної комісії публічного захисту дипломної роботи студентом є підставою для присвоєння йому кваліфікації економіст-менеджер з фінансово-кредитної діяльності за спеціальністю «Менеджмент організацій» і вручення державного диплому спеціаліста.

Забезпечує організацію написання та подання до захисту дипломної роботи випускова кафедра з цієї спеціалізації навчання – кафедра фінансів і кредиту (ФК).

3 Обов'язки наукового керівника, консультанта і дипломника

Керівником дипломної роботи може бути досвідчений викладач випускової кафедри або, як виняток, досвідчений співробітник НДЧ кафедри.

Науковий керівник дипломної роботи зобов'язаний:

- видати студенту завдання на дипломну роботу (окрім розділу 4 – з охорони праці), чим визначити коло питань, які мають висвітлюватися у дипломній роботі;
- не пізніше тижневого терміну після завершення переддипломної практики остаточно відкоригувати завдання з урахуванням підсумків практики;
- рекомендувати студенту літературу за темою дипломної роботи;
- здійснювати безпосереднє і систематичне керівництво роботою дипломника;
- затвердити та здійснювати постійний контроль за дотриманням індивідуального графіка написання дипломної роботи;
- вчасно інформувати на засіданнях кафедри у випадку невиконання дипломником цього графіка з поважних чи без поважних причин;
- надати відгук на завершену дипломну роботу з обов'язковою характеристикою доцільності (актуальності) і обґрунтованості прийнятих дипломником рішень.

Окрім керівника дипломної роботи призначаються консультанти:

- кафедрою фінансів і кредиту – для допомоги студенту у написанні аналітичної частини дипломної роботи;
- спеціалізованою кафедрою (ОПБЖД) – для надання теоретичної допомоги студенту у написанні розділу 4, присвяченого безпеці життєдіяльності.

Студент зобов'язаний:

- не пізніше як за два тижні до початку переддипломної практики отримати від керівника та консультантів конкретне завдання на підбір та опрацювання необхідних матеріалів для виконання дипломної роботи;
- уточнити коло питань, що підлягають вивченню;
- скласти план дипломної роботи та узгодити його з науковим керівником;
- систематично працювати над науковою літературою та іншою інформацією;
- розробляти тему дипломної роботи з урахуванням перспективного розвитку галузі, використовуючи передові досягнення науки і техніки, реалізуючи свої творчі задуми;
- займатися збиранням та аналізуванням первинного матеріалу;
- доповідати науковому керівнику про хід роботи й одержувати від нього необхідну консультацію;
- регулярно давати на перевірку науковому керівнику виконані завдання, виправляти і доповнювати дипломну роботу відповідно до отриманих від наукового керівника зауважень;
- своєчасно звітувати перед науковим керівником про пророблену роботу згідно з індивідуальним графіком написання дипломної роботи, затвердженим кафедрою, у якому науковим керівником проставляється дата звіту студента про виконання того чи іншого розділу дипломної роботи і ставиться підпис.

Індивідуальний графік написання дипломної роботи дивись у додатку А.

За достовірність інформації, відповідність зроблених у роботі посилань на використану літературу та додатки відповідальність несе дипломник! Обґрунтованість прийнятих у дипломній роботі рішень перевіряє керівник.

4 Вибір теми дипломної роботи

Приблизний перелік тем дипломних робіт формується випусковою кафедрою і не пізніше як за місяць до початку переддипломної практики остаточно затверджується кафедрою і доводиться до відома студентів. Наведена нижче тематика дипломних робіт носить орієнтовний характер і дозволяє краще зорієнтуватися студенту у виборі та формулюванні теми власного дипломного дослідження. Цей список уточнюється та поновлюється кожний наступний навчальний рік з урахуванням змін, що відбуваються у фінансово-економічній теорії та практиці господарювання.

Тему дипломної роботи студент вибирає самостійно, керуючись рекомендаціями випускової кафедри та наданою нею базовою тематикою дипломних робіт на поточний навчальний рік, із врахуванням місця проходження переддипломної практики, замовлень підприємств та організацій, а також своїх наукових пріоритетів. Студент має право також запропонувати свою тему дипломної роботи з належним обґрунтуванням доцільності її розробки і можливості виконання, яка обов'язково повинна бути погоджена з науковим керівником дипломної роботи та завідувачем кафедри.

Назва теми повинна бути лаконічною, відповідати змісту роботи. Не допускається дублювання тем дослідження.

Дипломні роботи можуть мати суто навчальний характер, але бажано, щоб роботи виконувались на замовлення зовнішнього підприємства чи відповідного підрозділу ВНТУ з укладанням відповідного *госпрозрахункового договору* (консультування з приводу укладання *госпрозрахункового договору та оформлення відповідних документів здійснює кафедра фінансів і кредиту*).

Остаточно тема дипломної роботи та науковий керівник затверджуються на засіданні кафедри ФК на основі поданої студентом письмової заяви на ім'я завідувача кафедри, в якій він може також висловити і своє побажання щодо призначення наукового керівника роботи. Зразок написання заяви наведено у додатку Б.

Закріплення за студентом теми дипломної роботи та призначення наукового керівника оформлюються наказом по ВНТУ, після чого уточнення чи змінення теми дипломної роботи допускається лише у виняткових випадках з дозволу наукового керівника і при достатньо аргументованих студентом причинах внесення змін.

5 Загальні вимоги до написання дипломної роботи

1. Дипломна робота повинна в повному обсязі відображати систему теоретичних і практичних знань, отриманих випускником за фахом і обраною темою.
2. Дипломна робота повинна мати теоретичне і практичне спрямування.
3. Розглянуті в роботі методологічні та теоретичні питання мають тісно пов'язуватися з практикою і доповнюватися статистичною інформацією.
4. Аналітична (практична) частина роботи повинна виконуватися на підставі всебічного вивчення й аналізу фактичного матеріалу за досліджуваною темою з використанням вітчизняного і зарубіжного досвіду, статистичних даних, фінансово-економічної звітності підприємств тощо.
5. В дипломній роботі обов'язковим є використання сучасних інформаційних технологій, подання й обробки економічної інформації.
6. Дипломна робота, як правило, повинна містити таблиці, схеми, графіки та діаграми, які характеризують позитивні та негативні сторони досліджуваної сфери фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкта.
7. Дипломна робота, яка не містить аналізу цифрового матеріалу, узагальнень практичного матеріалу, ілюстрацій, використаних джерел інформації за останні два роки – не приймається науковим керівником і Державною екзаменаційною комісією до захисту!
8. Всі пропозиції та висновки у дипломній роботі повинні бути аргументовані, науково обґрунтовані і мати наукову та практичну цінність.
9. Дипломна робота повинна бути самостійно виконаною, завершеною науковою працею, ґрунтуватися на проблемній тематиці, відображати різні погляди на досліджувану проблему і аргументовано відображати позицію автора.
10. Дипломна робота повинна демонструвати знання законодавчих і нормативних актів за темою, стандартів, монографій і наукових статей періодики.
11. В роботі обов'язковим є використання різних методів та методик аналізу, включаючи економіко-математичні та статистичні методи, застосування передових технологій та комп'ютерної техніки.
12. Виклад тексту дипломної роботи повинен бути послідовним,

формулювання чіткими і стислими, які б виключали можливість суб'єктивних і неоднозначних трактувань окремих положень дипломного дослідження.

13. Загальний обсяг дипломної роботи повинен бути в межах **65 – 75 с.**, починаючи з титульної сторінки і завершуючи висновками включно (не враховуючи списку використаної літератури і додатків, а також таблиць та рисунків, які повністю займають площу сторінки).
14. Дипломна робота повинна бути оформлена відповідно до вимог цього методичного посібника і здаватися в архів університету в твердій обкладинці.

При виборі теми дипломної роботи особливо слід звернути увагу на такі моменти:

- актуальність і відповідність теми сучасному стану і перспективам розвитку науки. Під час вибору теми дипломної роботи необхідно враховувати реальні завдання національної економіки;
- відповідність об'єкта дослідження вибраній темі;
- відповідність обраного напрямку дипломного дослідження науково-дослідній роботі викладачів випускової кафедри та науковим проблемам, що вирішуються в межах ВНТУ;
- наявність замовлень та запитів підприємств і організацій на вибрану тему наукового дослідження;
- наявність доступу до необхідної статистичної та фінансово-економічної інформації про вибраний об'єкт дослідження;
- наявність власних напрацювань за цією темою дипломної роботи тощо.

6 Орієнтовна тематика дипломних робіт

Комплексні ДР¹

1. Аналіз фінансового стану підприємства та основних напрямів його покращення.
2. Впровадження антикризового управління підприємства.
3. Впровадження комплексної методики аналізу фінансового стану підприємства.
4. Впровадження основ сучасного фінансового менеджменту.
5. Джерела формування та ефективність використання фінансових ресурсів підприємства.
6. Дослідження амортизаційної політики підприємства та шляхів її вдосконалення.
7. Дослідження механізму інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства та шляхи її покращення.
8. Дослідження ресурсного потенціалу підприємства та основні шляхи підвищення ефективності його використання.
9. Дослідження рівня ліквідності та платоспроможності підприємства та основні напрями їх підвищення.
10. Дослідження рівня платоспроможності підприємства та виявлення шляхів його підвищення.
11. Дослідження рівня рентабельності підприємства (об'єднання) та основні шляхи його зростання.
12. Дослідження стану використання оборотних коштів підприємства та шляхів підвищення ефективності їх використання.
13. Основні шляхи підвищення інтенсифікації виробництва підприємства.
14. Розробка перспективного і оперативного фінансового плану підприємства.
15. Розробка та оцінка інноваційного проекту.
16. Стратегічне управління та планування підприємства.
17. Фінансовий механізм підприємства і основні шляхи його вдосконалення.

---

¹ У зв'язку зі складністю теми, ДР виконують два студенти і обов'язково на замовлення організації.

Індивідуальні ДР

1. Аналіз платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.
2. Аналіз ринку цінних паперів в Україні.
3. Аналіз складу і джерел утворення майна підприємства.
4. Аналіз собівартості продукції підприємства.
5. Аналіз стану фінансового планування підприємства та шляхи його покращення.
6. Аналіз та управління ефективністю фінансово-інвестиційної діяльності підприємства
7. Антикризове управління підприємством в умовах трансформаційних змін.
8. Біокорпорація: перспективи розвитку в Україні.
9. Вибір оптимальних напрямків підвищення фінансової стійкості та ліквідності підприємства.
10. Віртуальні картки на ринку фінансових послуг (банк Аваль).
11. Вплив державної амортизаційної політики на оновлення основного капіталу підприємства.
12. Джерела формування фінансових ресурсів і шляхи удосконалення цього процесу.
13. Дослідження депозитної політики сучасного банку.
14. Дослідження інноваційної діяльності підприємства.
15. Дослідження методики визначення фінансового стану сучасного підприємства.
16. Дослідження механізму формування і використання оборотних коштів підприємства.
17. Дослідження особливостей організації фінансів підприємств різних форм власності.
18. Дослідження стану і перспектив розвитку фінансового планування сучасного підприємства.
19. Дослідження сучасної методології формування доходів і витрат підприємства.
20. Дослідження фінансових аспектів маркетингової діяльності підприємства.
21. Дослідження фінансового забезпечення відтворення основних фондів підприємства та шляхів їх ефективного використання.
22. Дослідження формування і використання власних, позичених і залучених коштів підприємства.
23. Економічна ефективність діяльності фондової біржі.

24. Економічна оцінка та визначення допустимого рівня фінансового ризику на підприємствах.
25. Економічний зміст, структура і призначення платіжного балансу.
26. Етапи розвитку ринку фінансових послуг на Україні.
27. Ефективність планування системи управління фінансами на підприємстві.
28. Ефективність та напрями використання фінансової звітності в процесі управління підприємством.
29. Забезпечення виконання доходної частини місцевого бюджету.
30. Інвестиційна привабливість підприємств та особливості її підвищення.
31. Комплексний аналіз і рейтингове оцінювання фінансового стану підприємства.
32. Міжбюджетні трансферти: суть, форми, цілі та умови надання.
33. Мотивація праці працівників як найважливіший фактор ефективного управління підприємством.
34. Облікова політика підприємства.
35. Оптимізація грошових потоків підприємства.
36. Оптимізація структури активів підприємства.
37. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ризиками на підприємстві.
38. Організація ефективного фінансового контролю на підприємстві.
39. Організація фінансової діяльності акціонерних товариств.
40. Особливості інвестиційної діяльності фінансових компаній регіону.
41. Особливості інвестиційної привабливості сучасних підприємств.
42. Особливості організації діяльності пайових інвестиційних фондів в Україні.
43. Особливості оцінювання ефективності інвестиційних проектів в сучасних умовах.
44. Особливості роботи ризик-менеджера в комерційному банку.
45. Особливості роботи фондового ринку на Україні.
46. Особливості системного економічного аналізу з метою фінансового оздоровлення підприємств.
47. Особливості управління базовими операціями комерційного банку.
48. Особливості управління ефективністю інвестиційних проектів.
49. Особливості управління підприємством з метою його фінансового оздоровлення.
50. Особливості фінансового планування на підприємствах регіону.

51. Оцінка ділової активності й ефективності господарювання підприємства.
52. Оцінка економічної динаміки суб'єкта господарювання.
53. Оцінка ефективності кредитних відносин підприємств з банками.
54. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства.
55. Оцінка колективності використання власного і залученого капіталу.
56. Оцінка ринкової позиції підприємства.
57. Оцінка та шляхи мінімізації фінансового ризику підприємства.
58. Оцінка управління фінансами підприємства.
59. Підвищення ефективності управління грошовими коштами підприємства.
60. Планування складу активів підприємства в умовах його динамічного розвитку.
61. Планування та прогнозування фінансово-економічних показників діяльності підприємства.
62. Планування фінансової діяльності підприємств в умовах невизначеності.
63. Податкове планування в системі управління підприємством.
64. Політика запобігання банкрутства на підприємстві.
65. Політика управління джерелами фінансування підприємства.
66. Принципи роботи та особливості управління вексельним ринком в Україні.
67. Рейтингові системи оцінки кредитоспроможності позичальників в системі комерційних банків.
68. Розвиток організаційної структури сучасного підприємства.
69. Стратегічне управління підприємством в умовах трансформації економіки України.
70. Стратегія управління грошовими потоками підприємства.
71. Страховий бізнес в Україні та система його послуг.
72. Сучасні методики дослідження кредитоспроможності підприємства.
73. Сучасні форми і системи оплати праці персоналу на підприємстві.
74. Теоретичні і практичні аспекти управління механізмом кредитування підприємства.
75. Удосконалення ефективності управління прибутком на підприємстві.
76. Удосконалення політики формування позикових коштів підприємства.
77. Удосконалення системи інвестиційного менеджменту підприємства.
78. Управління використанням фінансових векселів у розрахункових операціях підприємств.

79. Управління грошовими витратами підприємства.
80. Управління грошовими потоками великого (малого) підприємства.
81. Управління грошовими ресурсами підприємства.
82. Управління діловою активністю і ефективністю діяльності підприємства.
83. Управління достатністю грошових надходжень на підприємстві.
84. Управління доходами та витратами комерційного банку.
85. Управління економічними та фінансовими ризиками у діяльності підприємств в сучасних умовах господарювання.
86. Управління зовнішнім (внутрішнім) боргом на Україні.
87. Управління інвестиційною діяльністю страхових компаній регіону.

88. Управління інноваційними інвестиціями підприємства.
89. Управління інноваційною діяльністю на підприємстві.
90. Управління інформаційним забезпеченням фінансового менеджменту фірми.
91. Управління конкурентоспроможністю підприємства і шляхи її підвищення.
92. Управління кредитною діяльністю фінансової установи.
93. Управління кредитоспроможністю підприємства в сучасних умовах функціонування економіки.
94. Управління оперативним плануванням фінансової діяльності підприємства.
95. Управління оптимізацією джерел формування фінансових ресурсів підприємства.
96. Управління організацією та мотивацією праці на підприємстві.
97. Управління персоналом у фінансових організаціях.
98. Управління платоспроможністю та ліквідністю підприємства та шляхи покращення його фінансового стану.
99. Управління прибутковістю підприємства і пошук резервів її збільшення.
100. Управління проблемними кредитами сучасних комерційних банків.
101. Управління прогнозуванням і попередженням банкрутства підприємства.
102. Управління резервуванням кредитних операцій комерційних банків.
103. Управління рентабельністю на підприємстві в умовах трансформаційної економіки.

104. Управління рентабельністю підприємств агропромислового комплексу Вінницької області.
105. Управління ризиком та визначення його впливу на ефективність діяльності розвитку організації.
106. Управління рухом грошових коштів в системі фінансових ризиків підприємства.
107. Управління фінансами малого підприємства.
108. Управління фінансовими ризиками в банківському секторі.
109. Управління фінансовими ризиками діяльності підприємств реального сектора економіки.
110. Управління фінансово-економічним плануванням підприємства.
111. Управління фінансовою діяльністю підприємства.
112. Управління фінансовою діяльністю страхового товариства.
113. Управління фінансовою санацією підприємства.
114. Управління фінансовою стійкістю комерційного банку.
115. Управління формуванням і використанням фінансового механізму підприємства.
116. Факторинг в прискоренні руху капіталу.
117. Факторний аналіз структури довгострокових інвестицій та джерел їх фінансування.
118. Фінансове планування як складова фінансової діяльності підприємства.
119. Фінансовий менеджмент підприємницької діяльності організації.
120. Фінансовий менеджмент як інструмент антикризового управління підприємством.
121. Фінансовий та оперативний лізинг, технологія та ефективність.
122. Фінансові аспекти розвитку міжнародного кредитування.
123. Фінансово-економічна характеристика і визначення перспектив розвитку підприємства.
124. Формування власного капіталу в умовах реструктуризації підприємства.
125. Шляхи забезпечення платоспроможності підприємства.

7 Структура дипломної роботи

Основні елементи дипломної роботи:

- титульний лист (додаток В);
- індивідуальне завдання на дипломну роботу (додаток Г);
- анотація та ключові слова (українською, російською і англійською мовами) (додаток Д);
- зміст (план) (додаток Е);
- перелік скорочень (за необхідності);
- вступ (приблизно 5% тексту рукопису або до 4 с.);
- основна частина, яка включає, як правило, 4 розділи:
  - **Розділ 1** – теоретична частина (приблизно 20-28 % тексту рукопису або до 21 с.);
  - **Розділ 2** – аналітична частина (приблизно 25-32 % тексту рукопису або до 25 с.);
  - **Розділ 3** – прикладна частина (приблизно 15-20 % тексту рукопису або до 20 с.);
  - **Розділ 4** – спеціальна частина /охорона праці і/або екологічна частина/ (приблизно 6-10% тексту рукопису або до 10 с.);
- висновки (приблизно 5% тексту рукопису або до 4 с.);
- список використаної літератури;
- додатки обов'язкові (технічне завдання, зразок якого у додатку Ж) та довідникові.

Вимоги до індивідуального завдання на дипломну роботу

Завдання на дипломну роботу охоплює весь її зміст та включає в себе:

- назву теми роботи;
- вихідні дані – законодавчі та нормативні документи, фінансова звітність та статутні відомості об'єкта дослідження, наукові статті, монографії тощо за темою дипломної роботи;
- короткий зміст основної частини (розділів 1—4) дипломної роботи.

Завдання на дипломну роботу затверджується завідувачем випускової кафедри і погоджується (для робіт на замовлення) із замовником.

На зворотному боці першого аркуша завдання розміщується інформація про консультантів з окремих розділів дипломної роботи, дата попереднього захисту роботи (проекту) та відведені місця для підписів керівника, консультантів, рецензента (опонента) та студента.

Вимоги до анотації

В анотації наводиться коротка характеристика основного змісту дипломної роботи та одержаних результатів дослідження. При цьому використовуються переважно прості синтаксичні конструкції, характерні стилю ділових документів, та стандартизована термінологія.

Анотація завершується наведенням ключових слів – сталих термінологічних словосполучень, які з позицій інформаційного пошуку визначають смислове навантаження дипломної роботи. Сукупність ключових слів повинна відображати поза контекстом основний зміст наукового дослідження. Ключові слова подаються у називному відмінку, друкуються в рядок, через кому, їх загальна кількість повинна бути в межах п'яти – восьми слів.

Анотація пишеться українською, англійською і російською мовами. Іноземні студенти, які мають дозвіл виконувати дипломну роботу російською мовою, анотацію пишуть англійською та українською мовами.

Обсяг анотації – до $\frac{1}{3}$ сторінки через одинарний інтервал. Всі три анотації розміщуються на одній окремій сторінці після індивідуального завдання на дипломну роботу.

Вимоги до змісту

Зміст розміщують на окремій сторінці, на початку дипломної роботи після анотації. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема вступу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел та ін.

Після розділу роботи писати короткі висновки – 0,4- 1,0 стор.

Відповідно «ЗМІСТ» роботи обов'язково повинен містити такі назви:

- **Висновок до першого розділу** (у кінці першого розділу);
- **Висновок до другого розділу** (у кінці другого розділу);
- **Висновок до третього розділу** (у кінці третього розділу);
- **Висновок до четвертого розділу** (у кінці четвертого розділу).

Вимоги до вступу

У вступі коротко розкривається актуальність теми, перераховуються прізвища вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, що досліджують питання, які є предметом цієї теми, перераховуються основні наукові проблеми, на які акцентують увагу вчені у своїх працях, чітко формулюється мета дослідження і завдання (відповідно до мети), які треба розглянути, щоб досягти поставленої у дипломній роботі мети.

У вступній частині обов'язково необхідно:

- розкрити актуальність теми дипломної роботи;
- розкрити ступінь розробленості теми дипломної роботи у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів,

- обґрунтувати необхідність проведення дипломного дослідження за обраною науковою темою,
- визначити об'єкт і предмет дослідження,
- чітко сформулювати мету і завдання дослідження,
- описати основні методи дослідження,
- навести вихідні дані для розробки теми.

Важливо звернути увагу

Розкриття актуальності теми дипломної роботи не повинно бути багатослівним, оскільки цьому передувала характеристика сучасного стану розвитку явищ, що мають відношення до дипломної роботи.

Метою написання дипломної роботи, як правило, є «удосконалення» або «поліпшення функціонування об'єкта дослідження». Формулювання мети як «дослідження» чи «вивчення об'єкта дослідження» є неправильним, оскільки такі слова характеризують спосіб досягнення мети (тобто удосконалення).

Завдання дипломної роботи, сформульовані у вступі, **ОБОВ'ЯЗКОВО** формулюються за розділами дипломної роботи і **МАЮТЬ ВІДПОВІДАТИ** завданням, сформульованим науковим керівником у бланкові завдання та технічному завданні.

Об'єктом дослідження в дипломній роботі є процес, явище, регіон, галузь, окреме підприємство, що обране для дослідження.

Предметом дослідження є певна частина об'єкта дослідження. Саме на нього спрямована основна увага дипломника, оскільки предмет дослідження визначає тему дипломної роботи, зазначеної на титульному аркуші як її назва.

ВИМОГИ ДО ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Вимоги до розділу 1

Перший розділ дипломної роботи є суто теоретичним і характеризує здатність студента самостійно опрацювати літературні джерела за темою дослідження із наступним формуванням висновків.

В цьому розділі висвітлюється методика та загальна концепція вибраної теми дослідження.

На початку розділу визначається економічна сутність досліджуваного процесу, явища, його роль і місце в системі управління підприємством. Аналізуються існуючі точки зору учених стосовно трактування основних економічних категорій та принципів аналізування об'єкта дослідження, полеміка економістів з основних проблем теми дипломної роботи і аргументується власна точка зору автора дипломної роботи з питань, що розглядаються.

У розділі необхідно охарактеризувати основні методики,

використовувані при здійсненні економічного та фінансово-економічного аналізу вибраного об'єкта дослідження, їх переваги та недоліки, сформулювати та обґрунтувати власний вибір цих методів та принципів аналізування.

Викладення матеріалу у цьому розділі доцільно будувати за принципом поступового звуження діапазону досліджуваних питань так, щоб логічно виділити і постійно тримати в центрі уваги головну, центральну проблему, що є предметом основного аналізу цієї дипломної роботи.

Під час написання розділу використовується наукова економічна література вітчизняних та зарубіжних авторів (монографії, статті в фахових економічних журналах і ЗМІ), статистична та нормативно-законодавча документація (Конституція України, Закони України, Укази Президента України, Постанови уряду тощо), інформація, отримана у мережі Internet.

Підсумком першого розділу повинен бути стислий висновок, що впливає з досліджуваних питань, аналітичне та практичне вирішення яких стане предметом поглибленого аналізування у розділах 2 і 3 дипломної роботи.

Важливо звернути увагу

- не варто переобтяжувати розділ великою кількістю графіків і таблиць (частину з них доцільно винести в додатки);
- розділ **ОБОВ'ЯЗКОВО** повинен містити формули, моделі, які автором будуть використовуватись при написанні аналітичної частини дипломного дослідження;
- **ОБОВ'ЯЗКОВИМ** є посилання на джерела використаної інформації;
- розглянуті теоретичні питання за темою дипломної роботи повинні відображати результати сучасних розробок вчених.

Вимоги до розділу 2

Цей розділ носить аналітичний характер. Його матеріал є логічним продовженням першого (теоретичного) розділу дипломної роботи і відображає взаємозв'язок теорії і практики.

У розділі аналізується фактичний стан проблеми, що вивчається, з наведенням конкретних прикладів. Досить глибоко і цілеспрямовано досліджується та оцінюється діюча практика господарювання, виявляються закономірності і тенденції фінансово-економічного розвитку на основі використання зібраних первинних документів, іншої інформації за поданих в дослідженні період.

Розділ виконується на підставі достовірної інформації про **об'єкт дослідження**, яким може бути:

- *економічна сфера;*
- *економічний регіон;*

- *галузь економіки;*
- *підприємство (установа, організація тощо) або їх група.*

Інформаційним матеріалом повинні стати:

- *законодавчі та нормативні документи;*
- *статистичні дані;*
- *дані соціологічних обстежень;*
- *конкретні приклади господарської діяльності;*
- *дані фінансово-економічної звітності;*
- *статутні документи підприємств (установ, організацій) тощо.*

У цьому розділі дипломник повинен показати вміння самостійно аналізувати статистичні дані та інший цифровий матеріал, зібраний під час виробничої переддипломної практики, узагальнювати його, формулювати висновки і пропозиції.

Результати аналізування розділу є базою для обґрунтування раціональних управлінських рішень, розробки конкретних заходів та пропозицій, виявлення резервів фінансово-економічної діяльності, зміст яких розкривається у наступному – третьому розділі дипломної роботи.

Якщо об'єктом дослідження дипломної роботи є економічна сфера, то варто вказати:

- загальну характеристику економічної сфери за останні 5 – 8 років;
- виявити особливості розвитку економічної сфери;
- здійснити поглиблений аналіз економічних показників, які характеризують обрану економічну сферу;
- здійснити аналіз системи управління економічною сферою.

Якщо об'єктом дослідження дипломної роботи є економічний регіон, то доцільно здійснити аналіз за таким алгоритмом:

- охарактеризувати досліджуваний регіон в цілому;
- виявити тенденції та особливості територіальної структури економіки, природних і трудових ресурсів об'єкта дослідження;
- провести поглиблений аналіз економічних показників за темою дипломного дослідження;
- проаналізувати систему управління економічним регіоном.

Якщо об'єктом дослідження дипломної роботи є конкретне підприємство (організація), то варто вказати:

- назву підприємства, історію його розвитку, дату заснування і реєстрації;
- величину статутного капіталу;
- мету та предмет діяльності;
- організаційно-правову форму господарювання;
- охарактеризувати виробничу діяльність підприємства, його продукцію:
призначення, ринки збуту, конкурентоспроможність;
- дослідити основних конкурентів та постачальників;

- описати організаційну структуру підприємства.

На основі даних фінансової звітності здійснюється оцінювання результатів фінансово-господарської діяльності. Проводиться аналіз динаміки системи основних показників фінансово-господарської діяльності підприємства за останні три чи більше років (періодів). Для цього, як правило, розраховують такі основні показники:

- вартість майна (валюта балансу);
- чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);
- фінансові результати від операційної діяльності;
- фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування;
- величину чистого прибутку (збитків);
- середню величину оборотних активів і власного капіталу;
- коефіцієнт платоспроможності;
- рентабельність основної діяльності (економічної ефективності), власного капіталу тощо;
- коефіцієнти автономії, маневрування, фінансової стабільності;
- показник фінансового левериджу;
- коефіцієнти фінансового ризику, прогнозу банкрутства;
- інші показники, що не є основним предметом дослідження дипломної роботи.

Всього має бути проаналізовано 15 – 20 показників, які відображають загальну оцінку фінансово-господарської діяльності підприємства, і зроблено факторний аналіз впливу окремих показників на фінансово-економічну діяльність підприємства (наприклад, можна зробити факторний аналіз валового прибутку суб'єкта господарювання, обсягу виробництва, рівня рентабельності тощо).

Алгоритм розрахунку основних фінансових показників діяльності підприємства наведено у додатку И.

Після цього, відповідно до теми дипломної роботи, потрібно провести спеціальний поглиблений аналіз фінансово-економічних показників за методикою, що була обрана і обґрунтована дипломником в першому розділі роботи, з використанням сучасних методів та прийомів фінансового аналізу: графічного методу, методу експертного оцінювання, балансового методу, факторного аналізу тощо.

Завершується аналітичний розділ висвітленням існуючої системи управління підприємством та виявленням недоліків в організації управління фінансово-господарською діяльністю.

Важливо звернути увагу

Загальна інформація про підприємство не повинна бути дублюванням статуту, а результатом опрацювання установчих документів підприємства та іншої наявної інформації.

Розрахунок показників, які характеризують фінансово-господарську діяльність має супроводжуватись відповідними таблицями та графіками, в яких відображено динаміку зміни розрахованих показників.

При проведенні спеціального аналізу за темою дипломної роботи необхідним є посилання на формули попереднього розділу. При цьому сама формула не дублюється, а зазначається її номер.

При аналізуванні організаційної структури підприємства та системи управління за темою дипломної роботи схеми, які характеризують організаційну структуру підприємства в цілому або його окремих підрозділів, наводяться в додатках.

Вимоги до розділу 3

Третій розділ носить прикладний характер. У ньому обґрунтовано викладаються пропозиції та надаються рекомендації дипломника щодо:

- подолання виявлених фінансово-економічних та соціальних проблем;
- перспектив розвитку чи вдосконалення функціонування об'єкта дослідження;
- запозичення та використання в практичній діяльності передового зарубіжного та вітчизняного досвіду з метою вдосконалення структури управління об'єктом;
- підвищення загальної ефективності суб'єкта господарювання, якості і конкурентоспроможності продукції тощо.

Пропозиції і рекомендації повинні супроводжуватись математичними фінансовими розрахунками та визначенням очікуваного економічного і соціального ефекту від їх впровадження.

Примірна послідовність викладених пропозицій може бути такою:

- викладення плану та змісту пропонованих заходів з обґрунтуванням саме їх доцільності з усіх інших можливих альтернативних варіантів прийняття рішень, кожен з яких докладно описується;
- підрахунок витрат на організацію та впровадження запропонованих заходів;
- визначення економічного та соціального ефекту, який передбачається одержати у випадку реалізації запропонованих заходів, з урахуванням екологічного аспекту;
- оптимізація досліджуваної проблеми за допомогою економіко-математичних методів та моделей.

Вимоги до розділу 4

Розділ включає матеріал обов'язкового виконання розрахунків з питань охорони праці, техніки безпеки та екології. Цей розділ консультує фахівець кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності. Вимоги до його написання також визначаються цією кафедрою.

Вимоги до висновків

Висновки є концентрацією основних положень роботи. Тут не слід поміщати нові положення або розвивати ідеї, які не впливають зі змісту роботи.

Висновки – результат теоретичного осмислення і критичного оцінювання досліджуваної проблеми.

У висновках перш за все обґрунтовано формулюється наукова новизна дослідження та даються відповіді на завдання, сформульовані у вступній частині роботи. Також оцінюється загальний економічний ефект здійсненого аналізу, викладаються негативні та позитивні моменти практики, обґрунтовується необхідність і доцільність проведення заходів, запропонованих автором роботи та спрямованих передусім на поліпшення функціонування досліджуваного об'єкта.

При розробці пропозицій і рекомендацій звертається увага на їх обґрунтованість, реальність і практичну прийнятність.

Важливо звернути увагу

З висновків має бути очевидним, що дипломник виконав усі завдання, сформульовані у вступі, та досяг мети дипломної роботи.

Вимоги до списку використаної літератури

У список використаних джерел включаються тільки ті видання, що дійсно були використані в процесі написання дипломної роботи (на які були зроблені відповідні посилання в роботі):

- законодавчі документи,
- постанови уряду з питань економічної реформи,
- монографії,
- статті в періодичній пресі тощо.

Список використаної літератури повинен включати не менше 25 – 30 найменувань.

Джерела розміщуються у порядку виникнення посилань. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи (додаток К).

Вимоги до додатків

Дипломна робота містить обов'язковий додаток – ***технічне завдання*** та довідкові додатки (необов'язкові).

Довідкові додатки повинні підтверджувати окремі положення, висновки та пропозиції автора дипломної роботи.

У додатках вміщують матеріал, який:

- є необхідним для повноти змісту роботи, але включення його до основної частини може змінити впорядковане й логічне уявлення про роботу;
- не може бути послідовно розміщений в основній частині роботи через великий обсяг або способи відтворення

Додатки оформлюють відповідно до вимог цього методичного посібника.

Таблиці, графіки та схеми повинні мати назву і бути пронумеровані.

В основному тексті дипломної роботи обов'язково мають бути посилання на матеріал, що міститься в додатках, і пояснення змісту кожної таблиці, рисунка, схеми тощо, які винесені у додатки.

8 Порядок проходження переддипломної практики

Студенти проходять переддипломну практику (ПП) в тій або іншій організації чи на підприємстві на 5 курсі після закінчення 13 триместру навчання. Практика триває 3 - 4 тижні. Підставою для направлення студента для проходження переддипломної практики є відповідний наказ по ВНТУ. Метою переддипломної практики є набуття навичок самостійної роботи як економіста-менеджера та систематизація і розширення теоретичних економічних знань. Заздалегідь, приблизно за місяць до початку переддипломної практики, остаточно затверджуються теми дипломних робіт, тому студент має можливість спланувати роботу, яку він повинен буде провести на підприємстві, щоб зібрати весь практичний матеріал, необхідний для якісного написання дипломної роботи. Затвердження теми дипломної роботи, графік та програма проходження переддипломної практики розробляються випусковою кафедрою і погоджуються з підприємством.

Основними завданнями переддипломної практики є:

- набуття практичних навичок роботи менеджера фінансово-кредитної діяльності в умовах сучасної діяльності підприємства (організації);
- виявлення (разом із працівниками фінансових служб) резервів вдосконалення фінансової діяльності та підвищення ефективності фінансової роботи підприємства (організації);
- ознайомлення з передовим досвідом роботи з питань планування та організації управління фінансовою діяльністю підприємства;
- набуття навичок проведення науково-дослідної роботи в галузі менеджменту, розширення економічного кругозору студента і підвищення його активності;
- збір необхідних матеріалів для написання дипломної роботи, їх обробка, аналіз та систематизація.

У разі неможливості зайняття конкретної штатної посади на підприємстві і з метою виконання поставлених завдань студенти повинні під час переддипломної практики працювати дублерами економістів, фінансистів, менеджерів, маркетологів тощо.

Під час проходження переддипломної практики студент зобов'язаний:

- прибути і знаходитись на місці проходження практики відповідно до встановлених термінів;
- погодити з керівництвом підприємства план-графік виконання програми практики;
- виконувати вказівки керівника практики та підприємства, а також дотримуватися правил внутрішнього розпорядку, охорони праці і техніки безпеки, передбачених на підприємстві;

- виконати програму практики із збирання матеріалів для написання дипломної роботи;
- вести щоденник практики і не пізніше як за день до закінчення терміну практики одержати відгук-оцінку від керівника практики.

В обов'язки керівника переддипломної практики входить:

- проведення організаційних заходів перед виїздом студентів на практику, в тому числі: проведення інструктажу про порядок проходження практики; видача студентам щоденника практики та графіка її проходження; видача конкретних завдань за темою дипломної роботи, рекомендацій щодо підбору літератури, збирання економічної інформації з науково-дослідної роботи тощо;
- контроль за якістю проходження студентами переддипломної практики згідно з планом та програмою;
- методичне керівництво роботою студентів з написання звітів про проходження практики, аналізу зібраних матеріалів, розробки пропозицій тощо;
- розгляд звітів студентів про проходження переддипломної практики, написання відгуку про проведену ними роботу;
- оцінювання роботи, яку виконав студент під час переддипломної практики;
- налагодження тісного контакту з працівниками організації (підприємства), де студенти проходять переддипломну практику і регулярне інформування на засіданні кафедри про хід проходження студентами переддипломної практики;
- зміст переддипломної практики багато в чому визначається вибраною студентом темою дипломної роботи.

Загалом під час ПП студент має виконати такі види робіт:

- проаналізувати економічну діяльність та історію розвитку підприємства; визначити форму власності, організаційно-правовий статус та тип підприємства;
- проаналізувати статутний капітал і статутні документи; види продукції, що випускаються, її номенклатуру та асортимент, види платних послуг іншим особам, рівень спеціалізації і кооперування на підприємстві;
- дослідити виробничу структуру підприємства, технологічний процес та дати характеристику основних структурних підрозділів підприємства;
- охарактеризувати організаційну структуру управління підприємством, апарату управління, управління фінансовою діяльністю;
- проаналізувати структуру витрат на утримання управлінського персоналу і фінансових служб підприємства, якісний склад кадрів

- фінансових служб, їх добір, існуючу систему підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів;
- ознайомитись з системою прийняття управлінських рішень, техніко-економічним плануванням, прогнозуванням і прийняттям управлінських рішень;
  - визначити місце і значення фінансових аспектів у прогнозуванні і прийнятті господарських рішень, виявити періоди, на які розробляються плани фінансово-кредитної діяльності;
  - визначити структуру і систему показників фінансового планування, форми і періодичність фінансової звітності, дати схеми механізованої обробки фінансових показників (наприклад, заробітної плати, прибутку, амортизаційних відрахувань, сировини і матеріалів тощо);
  - внести свої пропозиції з певного кола показників і завдань, які вирішуються за допомогою ЕОМ;
  - ознайомитися з плануванням виробничих і фінансово-економічних показників у підрозділах підприємства, вивчити методика складання плану виробництва цеху і його дільниць на квартал і місяць в натуральному і грошовому (або трудовому) вираженнях;
  - вивчити зміст виробничої програми цеху, дільниці, порядок її складання; показники обсягу виробництва товарної, валової, чистої продукції у цеховому і внутрішньоцеховому плануванні, порядок їх розрахунку;
  - вивчити планування незавершеного виробництва на дільниці і в цеху в цілому, проаналізувати обґрунтованість виробничої програми, а також забезпечення підприємства трудовими і матеріальними ресурсами;
  - проаналізувати систему планових фінансових показників, особливу увагу приділяючи нормуванню сировини і матеріалів, внести пропозиції з вдосконалення структури планових показників та методики розробки фінансових планів;
  - проаналізувати план підвищення ефективності роботи підприємства або окремі розділи техпромфінплану, техбудфінплану чи бізнес-плану, особливо звернувши увагу на методику розрахунків загальної ефективності виробництва, зниження трудомісткості, зростання продуктивності праці, зниження собівартості продукції та інших показників. Порівняти цю методику з методиками розрахунків, що давалися в університеті і зробити відповідні висновки;
  - ознайомитися з організацією роботи на підприємстві з винахідниками і раціоналізаторами, їх роллю в підвищенні ефективності виробництва;
  - ознайомитися з плануванням та організацією мотивації праці, проаналізувавши структуру промислово-виробничого персоналу,

існуючі на підприємстві форми та системи оплати праці, організацію преміювання. Розглянути можливість впровадження на підприємстві сучасних систем мотивації праці – участі в прибутках, доходах підприємства і т. ін.;

- розглянути стан впровадження в систему бухгалтерського обліку підприємства міжнародних та республіканських стандартів.

Студентом можуть вивчатись й інші аспекти діяльності підприємства, доцільність яких обумовлюється темою дипломної роботи та специфікою підприємства, на якому студент проходить практику. Весь досліджуваний на підприємстві комплект питань повинен бути погодженим з керівником переддипломної практики.

Результати переддипломної практики узагальнюються студентом у письмовому звіті. До звіту студент включає всі зібрані ним розрахунки, таблиці, пояснення, зразки нормативних документів та ін., що у подальшому буде використано для написання дипломної роботи.

Звіт разом з іншими документами, які зібрав студент на об'єкті проходження практики, є предметом його захисту перед комісією, яка призначається завідувачем кафедри. Отримана оцінка за переддипломну практику заноситься до додатку диплома.

Звіт про проходження переддипломної практики повинен включати такі питання:

- *аналіз економічної діяльності та розвитку підприємства* (характеристика форми власності, організаційно-правового статусу та типу підприємства, аналіз статутних документів; видів продукції, що випускаються, їх номенклатури та асортименту, видів платних послуг іншим особам, рівня спеціалізації і кооперування на підприємстві);
- *виробнича та організаційна структура управління підприємством* (характеристика технологічного процесу, апарату управління, управління фінансовою діяльністю, структури витрат на утримання управлінського персоналу і фінансових служб підприємства, складу кадрів фінансових служб, їх добору, існуючої системи підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів на підприємстві тощо);
- *аналіз фінансового планування і планових фінансових показників* (характеристика форм і періодичності фінансової звітності, обробки фінансових показників (наприклад, заробітної плати, прибутку, амортизаційних відрахувань, сировини і матеріалів тощо, внесення своїх пропозицій з певного кола показників і завдань, які вирішуються за допомогою ЕОМ);
- *зміст виробничої програми структурних підрозділів підприємства (цеху, дільниці)* (описання порядку складання виробничої програми, показників обсягу виробництва товарної, валової, чистої продукції у цеховому і внутрішньоцеховому плануванні, порядку їх розрахунку,

планування незавершеного виробництва, зробити власні висновки про обґрунтованість виробничої програми та забезпеченість підприємства трудовими і матеріальними ресурсами, аналіз системи планових фінансових показників та внесення пропозицій з вдосконалення їх структури та методики розробки фінансових планів);

- *планування та організація мотивації праці на підприємстві* (проаналізувавши структуру промислово-виробничого персоналу, існуючі на підприємстві форми та системи оплати праці, організацію преміювання, розглянути можливість впровадження на підприємстві сучасних систем мотивації праці – участі в прибутках, доходах підприємства і т. ін.);
- *аналіз ефективності роботи підприємства в цілому* (особливу увагу слід звернути на методику розрахунків загальної ефективності виробництва, зниження трудомісткості, зростання продуктивності праці, зниження собівартості продукції та інших показників, порівняти ці методики з методиками розрахунків, що давалися в університеті і зробити відповідні висновки).

У звіті можуть висвітлюватися й інші аспекти діяльності підприємства, доцільність яких обумовлюється темою дипломної роботи та специфікою підприємства, на якому студент проходить практику.

Звіт про переддипломну практику повинен містити такі пункти

1. Довідку про проходження практики за підписом керівника підприємства та печаткою*.

*Вибір об'єкта (місця) практики здійснюється студентом як самостійно, так і за направленням Інституту інтеграції навчання з виробництвом (ІНВ). В останньому випадку в ІНВ студенту потрібно звернутись завчасно і місце практики ймовірно буде йому запропоновано за межами Вінницької області. При потребі (якщо вимагає підприємство) до кафедри можна звернутись за направленням для проходження переддипломної практики

2. Копію індивідуального завдання на дипломну роботу, підписаного керівником дипломної роботи і студентом з датою видачі і отримання завдання.

3. Копія плану, роботи затвердженого та підписаного керівником дипломної роботи.

4. Організаційно-економічну характеристику об'єкта практики (організації, підприємства, установи), який водночас є об'єктом дипломної роботи.

5. Список літератури (15-25 джерел)**.

**Список літератури обов'язково має містити статті за темою дипломної роботи у наукових економічних фахових виданнях за останні два роки, а також законодавчі та нормативні акти,

статистичні збірники та довідники, назви офіційних сайтів, звідки передбачається брати інформацію тощо. При подальшому написанні дипломної роботи список літератури студентом може бути доповнено і частково оновлено.

6. Звітні документи підприємства (об'єкта дипломної роботи) за 3 останніх роки і/або статистичні та соціологічні дані).
7. Висновок (до 2-х сторінок), де описується, яка робота виконувалась під час проходження практики, які ставились завдання і що вдалось досягти під час проходження практики.

Звіт може бути написаний «від руки» чи надрукований (формат А-4, шрифт №14, інтервал – 1,5. Зразок оформлення титульного листа звіту про переддипломну практику дивись у додатку Л.

Без зарахування звіту про переддипломну практику студент не допускається до державного іспиту.

Переддипломна практика є дуже важливим етапом роботи над дипломною роботою, в період якої студент збирає вихідні дані відповідно до плану практики та завдань теми дипломної роботи, підбирає спеціальну літературу, нормативно-довідкові та статистичні матеріали і аналізує їх. Під час переддипломної практики студенти, в основному, мають виконати теоретичну та аналітичну частини дипломної роботи, тобто написати розділи 1 і 2 та подати їх на перевірку науковому керівнику.

За час перебування на переддипломній практиці студент також має змогу довести керівництву підприємства, що його дослідження можуть бути корисними для самого підприємства, а зроблені ним пропозиції дозволять покращити ефективність діяльності підприємства, раціоналізувати структуру управління тощо.

Свідченням вищесказаного є укладання госпрозрахункового договору між підприємством (в особі директора) і ВНТУ (в особі проректора з наукової та науково-дослідної роботи), де дипломник виступає виконавцем госпдоговірної теми.

9 Правила оформлення дипломної роботи

Завершена дипломна робота повинна містити всі основні структурні елементи, починаючи з титульного листа і закінчуючи додатками та ілюстративним матеріалом. Аби уніфікувати титульну сторінку для дипломного проекту і дипломної роботи, навчальним відділом ВНТУ прийнято рішення замість звичної назви «Дипломна робота», писати «Пояснювальна записка до дипломної роботи (проекту) зі спеціальності ...».

Загальні вимоги

Дипломну роботу друкують за допомогою комп'ютера (текстовий редактор Word, шрифт 14 пунктів, одинарний інтервал) на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм) до тридцяти рядків на сторінці. Можна також використовувати папір форматів у межах від 203×288 до 210×297 мм і подати таблиці та ілюстрації на аркушах формату А3.

Обсяг основного тексту дипломної роботи повинен становити 65 – 75 сторінок (4–5 авторських аркушів).

Текст дипломної роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: лівий – не менше 20 мм, правий – не менше 10 мм, верхній – не менше 20 мм, нижній – не менше 20 мм.

Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту дипломної роботи повинна бути однаковою.

Друкарські помилки, описки і графічні неточності, які виявилися в процесі написання дипломної роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням на тому ж місці або між рядками виправленого тексту (фрагменту малюнка) комп'ютерним друком. Допускається наявність не більше двох виправлень на одній сторінці

Текст основної частини дипломної роботи поділяють на розділи та підрозділи (допускаються також пункти).

Заголовки структурних частин дипломної роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного підступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці в підбір до тексту. В кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 3–4 інтервалам.

Кожну структурну частину дипломної роботи треба починати з нової сторінки.

До загального обсягу дипломної роботи, як уже зазначалось вище, не входять додатки, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів підлягають нумерації на загальних засадах.

Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою дипломної роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок дипломної роботи. *На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому кутку сторінки без крапки в кінці.*

Зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера, але всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини дипломної роботи, нумерують звичайним чином. Не нумерують лише їх заголовки, тобто не можна друкувати «1. ВСТУП», або «Розділ 5. ВИСНОВКИ».

Номер розділу ставлять перед назвою розділу, слово «РОЗДІЛ» не пишуть, після номера крапку не ставлять, потім друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу крапка не ставиться, наприклад: «2.3» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера не повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка.

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) і таблиці необхідно подавати в дипломній роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщені на окремих сторінках дипломної роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, рисунок або креслення, розміри якого більше формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або у додатках.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в дипломній роботі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Таблиці

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді таблиць.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву не підкреслюють.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. В лівому верхньому кутку над таблицею розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Таблиця може мати назву, яка розміщується після номера таблиці, наприклад: «Таблиця 2.1 – Показники майнового стану підприємства».

Якщо в дипломній роботі одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз зліва над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження таблиці» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження таблиці 1.2».

Заголовки граф таблиці повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не меншою 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті, таким чином, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку дипломної роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою.

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. При перенесенні таблиці на інший аркуш (сторінку) назву вміщують тільки над її першою частиною. Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини і розміщувати одну частину під іншою в межах одної сторінки.

Якщо текст, який повторюється в графі таблиці, складається з одного слова, його можна замінити лапками; якщо з двох або більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами «Те ж», а далі лапками. Ставити лапки замість цифр, марок, знаків, математичних і хімічних

символів, які повторюються, не слід. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

Формули

При використанні формул необхідно дотримуватися певних техніко-орфографічних правил.

Найбільші, а також довгі і громіздкі формули, котрі мають у складі знаки суми, добутку, диференціювання, інтегрування, розміщують на окремих рядках. Це стосується також і всіх нумерованих формул. Для економії місця кілька коротких однотипних формул, відокремлених від тексту, можна подати в одному рядку, а не одну під одною. Невеликі і нескладні формули, що не мають самостійного значення, вписують всередині рядків тексту.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Рівняння і формули треба виділяти з тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишити не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (×) і ділення (:).

Нумерувати слід лише ті формули, на які є посилання у наступному тексті. Інші нумерувати не рекомендується. Формули в дипломній роботі (якщо їх більше одної) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Порядкові номери позначають арабськими цифрами в круглих дужках біля правого поля сторінки без крапок від формули до її номера, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).. Номер, який не вміщується у рядку з формулою, переносять у наступний нижче формули.

Номер формули при її перенесенні вміщують на рівні останнього рядка. Якщо формула знаходиться у рамці, то номер такої формули записують ззовні рамки з правого боку навпроти основного рядка формули. Номер формули-дробу подають на рівні основної горизонтальної риски формули.

Номер групи формул, розміщених в окремих рядках і об'єднаних фігурною дужкою (парантезом), ставиться справа від вістря парантеза, яке знаходиться в середині групи формул і звернене в сторону номера.

Загальне правило пунктуації в тексті з формулами таке: формула входить до речення, як його рівноправний елемент. Тому в кінці формул і в тексті перед ними розділові знаки ставлять відповідно до правил пунктуації.

Двокрапку перед формулою ставлять лише у випадках, передбачених правилами пунктуації:

- а) у тексті перед формулою є узагальнююче слово;
- б) цього вимагає побудова тексту, що передує формулі.

Розділовими знаками між формулами, котрі йдуть одна за одною і не відокремлені текстом, можуть бути кома або крапка з комою безпосередньо за формулою до її номера.

Розділові знаки між формулами при парантезі ставлять всередині парантеза. Після таких громіздких математичних виразів, як визначники і матриці, можна розділові знаки не ставити.

Примітки до тексту і таблиць, в яких вказують довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад

Примітки:

- 1....
- 2. ...

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

Загальні правила цитування та посилання на використані джерела

При написанні дипломної роботи студент повинен давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати з яких наводяться в дипломній роботі, або на ідеях і висновках яких розроблюються проблеми, завдання, питання, вивченню яких присвячена дипломна робота. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. *Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання.*

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання в дипломній роботі.

Посилання в тексті дипломної роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1–7]...».

Рекомендується в основному тексті або у заключних абзацах розділів давати посилання на особисті наукові праці студента, перелік яких наведено у списку використаної літератури.

Посилання на ілюстрації дипломної роботи вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «рис. 1.2».

Посилання на формули дипломної роботи вказують порядковим номером формули в дужках, наприклад «... у формулі (2.1)».

На всі таблиці дипломної роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «...в табл. 1.2».

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3».

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий в джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, на кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

д) якщо необхідно виявити ставлення автора дипломної роботи до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них в круглих дужках ставлять знак оклику або знак запитання;

е) якщо автор дипломної роботи, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора дипломної роботи, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є: (курсив наш. – В. З.), (підкреслено мною. – В. З.), (розрядка моя. – В. З.).

Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують з каталогів і бібліографічних

показчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв і т. ін.

Список використаних джерел слід розміщувати в порядку появи посилань в тексті.

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць.

Додатки

Додатки оформлюють як продовження дипломної роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини (книги), розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті дипломної роботи.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках дипломної роботи, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток _____» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, **за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ**, наприклад, додаток А, додаток Б і т.д. Один додаток позначається як додаток А.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 – другий розділ додатка А; В.3.1 – підрозділ 3.1 додатка В.

Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А.1) – перша формула додатка А.

10 Захист дипломної роботи

Остаточний варіант оформленої дипломної роботи, підписаний автором, науковим керівником і консультантами, з письмовим відгуком наукового керівника і рецензією подається на кафедру за 10 днів до початку роботи ДЕК із захисту дипломних робіт.

У відгуку наукового керівника оцінюється теоретичний і практичний рівень дослідження, ступінь самостійності виконання, робота рекомендується до захисту, відзначаються її достоїнства і недоліки. Виставляється оцінка «відмінно», «добре» або «задовільно». Зразок написання відгуку дивись у додатку М.

Рецензентами дипломної роботи можуть бути викладачі вищих навчальних закладів освіти (за винятком викладачів кафедри, на якій виконана дипломна робота), наукових установ, висококваліфіковані фахівці підприємств.

Рецензія повинна бути написана на бланку установи, де працює рецензент, або завірена печаткою. У ній рецензентом виставляється оцінка «відмінно», «добре» або «задовільно». Рецензія повинна містити обґрунтування виставленої оцінки за дипломну роботу. Зразок написання рецензії дивись у додатку Н.

Після подачі рецензії в дипломну роботу не дозволяється вносити доповнення і зміни!

Допуск дипломної роботи до захисту завіряється підписом завідувача випускової кафедри і вона, разом з відгуком і рецензією (незалежно від того, яка оцінка роботи дана в ній) подається в Державну екзаменаційну комісію для захисту.

Захист дипломних робіт проводиться на відкритому засіданні ДЕК за участю не менш 2/3 складу комісії. Уся процедура захисту дипломної роботи триває близько 30 хвилин. Для викладення змісту роботи студент готує доповідь, розраховану на 8–10 хвилин. Як правило, вона будується в тій же послідовності, у якій виконана робота. Однак основну частину виступу повинні складати конструктивні розробки, конкретні пропозиції автора. Докладніше обґрунтовуються ті пропозиції, які рекомендуються для впровадження в практику. У процесі доповіді можуть використовуватися заздалегідь написані тези (бажано їх не читати) та ілюстративні матеріали (таблиці, схеми, графіки), які рекомендується демонструвати впродовж захисту дипломної роботи у вигляді роздаткового

матеріалу. Кожен вид ілюстративного матеріалу повинен мати свій порядковий номер, його кількість не обмежується.

Після доповіді присутні члени ДЕК задають дипломнику запитання, на які він дає короткі, чітко аргументовані відповіді. Потім зачитується відгук наукового керівника і рецензія на роботу, з якими студент знайомиться заздалегідь. На захисті бажана присутність наукового керівника і рецензента.

Після закінчення публічного захисту члени ДЕК на закритому засіданні обговорюють результати захисту і більшістю голосів виносять рішення про оцінку роботи за національною шкалою, 5-бальною та за шкалою ECTS. За умови, коли голоси членів ДЕК розділилися порівну, вирішальним для прийняття остаточного рішення є голос голови ДЕК. При незадовільній оцінці дипломна робота не зараховується і диплом про закінчення ВНЗ не видається.

На відкритому засіданні в день захисту голова ДЕК повідомляє рішення про оцінку робіт і про присудження кваліфікації випускникам, що успішно закінчили університет.

Оцінка дипломної роботи, виставлена ДЕК, та рішення ДЕК про присвоєння кваліфікації випускникові оформляються в заліковій книжці секретарем і підтверджуються підписами голови і членів ДЕК.

Дипломні роботи разом з відгуком і рецензією передаються секретареві ДЕК, який їх реєструє у спеціальному журналі навчальної частини, після чого дипломні роботи здаються в читальний зал університету.

11 Критерії оцінювання якості дипломної роботи

Остаточна оцінка за дипломну роботу виставляється за результатами її захисту перед ДЕК. Захист дипломної роботи оцінюється за національною шкалою, за 5-бальною шкалою та за шкалою ECTS.

При виставленні остаточної оцінки за дипломну роботу члени ДЕК повинні обов'язково враховувати такі моменти:

- 1) відповідність змісту дипломної роботи вимогам до її написання;
- 2) оцінку рецензента дипломної роботи;
- 3) оцінку наукового керівника дипломної роботи;
- 4) виконання індивідуального графіка написання дипломної роботи;
- 5) захист дипломної роботи її автором перед членами ДЕК.

Таблиця 2 – Критерії оцінювання дипломної роботи

Оцінка		
За національною шкалою	За 5-ти бальною шкалою	За шкалою ECTS
відмінно	5+	A
	5	
	5-	
добре	4+	B
	4	C
	4-	
задовільно	3+	D
	3	E
	3-	
незадовільно	*	FX

Оцінка «**відмінно**» (за системою ECTS – **A**) може бути виставлена лише у тому випадку, якщо на захисті студент показав вільне і глибоке володіння змістом дипломної роботи, використовував ілюстративний матеріал, точно і повно відповів на всі задані запитання членів ДЕК, вільно володіє науковою термінологією.

Оцінка «**добре**» (за системою ECTS – **B**) виставляється, якщо на захисті студент показав вільне і глибоке володіння змістом дипломної роботи, використовував ілюстративний матеріал, проте при відповіді на запитання студентом були допущені незначні неточності, які він не зумів повністю виправити після того, як на них було звернуто увагу з боку членів ДЕК, в основному володіє науковою термінологією.

Оцінка «добре» (за системою ECTS – C) виставляється, якщо на захисті студент показав, що він в основному володіє змістом дипломної роботи, під час доповіді використовувався ілюстративний матеріал, при відповіді на запитання студентом були допущені незначні неточності, які він однак так і не зумів повністю виправити після того, як на них було звернуто увагу з боку членів ДЕК, в основному володіє науковою термінологією. Під час доповіді використовувався ілюстративний матеріал, в якому теж були деякі помилки та неточності.

Оцінка «задовільно» (за системою ECTS – D) виставляється, якщо на захисті студент показав, що він в основному володіє змістом дипломної роботи, проте, доповідь містить несуттєві помилки. Під час доповіді використовувався ілюстративний матеріал, в якому теж були деякі помилки та неточності. Відповіді на запитання членів ДЕК були не зовсім чітко сформульовані. Деякі наукові терміни студент вживав не за їх точним призначенням.

Оцінка «задовільно» (за системою ECTS – E) виставляється, якщо на захисті студент показав, що він в основному володіє змістом дипломної роботи, проте, доповідь була побудована нелогічно і містить помилки. Під час доповіді використовувався ілюстративний матеріал, в якому теж були деякі помилки та неточності і при коментуванні якого студент наражався на певні труднощі, що важко долав. Відповіді на запитання членів ДЕК були нечітко сформульовані. Деякі наукові терміни студент вживав не за їх точним призначенням.

Оцінка «незадовільно» (за системою ECTS – FX) виставляється, якщо на захисті студент показав, що він не володіє частиною змісту дипломної роботи, його доповідь нелогічна і містить серйозні помилки, а ряд висновків неправильно обґрунтовуються чи взагалі є неправильними. Під час доповіді використовувався ілюстративний матеріал, але змістовно прокоментувати його студент не міг. Відповіді на запитання членів ДЕК були нечіткими і поверховими. Знання наукових термінів незадовільне, за пунктами 1–4 середня оцінка не перевищила «3-».

12 Глосарій економічних термінів

Актив (*Assets*) – ресурс, контрольований підприємством у результаті минулих подій, від якого очікується надходження майбутніх економічних вигід до підприємства.

Акціонерне товариство (*Joint—Stock Company*) – товариство, що має статутний фонд, розділений на певну кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями лише майном товариства.

Акція (*Stock*) – цінний папір без установленого терміну обігу, що засвідчує часткову участь у статутному фонді акціонерного товариства, підтверджує членство в акціонерному товаристві та право на участь в управлінні ним, дає право його власникові на одержання частки прибутку у вигляді дивіденду, а також на участь у розподілі майна при ліквідації акціонерного товариства.

Амортизація (*Amortization*) – систематичний розподіл суми активу, що амортизується, протягом очікуваного строку його корисної експлуатації.

Андерайтинг (*Underwriting*) – придбання й продаж інвестиційними компаніями, банками та великими брокерськими фірмами цінних паперів нових випусків на первинному ринку, поширений метод розміщення цінних паперів (акцій і облігацій).

Антикризове управління (*Crisis Management*) – це організоване на постійній основі спеціальне управління, в основу якого покладена система методів та принципів розробки та реалізації специфічних управлінських рішень, що приймаються окремим суб'єктом в умовах суттєвих ресурсних та часових обмежень, підвищеного ризику, фінансових та інтелектуальних витрат для відновлення життєздатності підприємства та недопущення його ліквідації як господарюючого суб'єкта.

Ануїтет (*Annuity*) – щомісячна грошова сума визначеного кредитором розміру, яка сплачується кредитору в рахунок погашення отриманого від нього кредиту, включає в себе відсотки. У страховій справі ануїтет також означає причину щорічних виплат зі страхування ренти чи пенсій.

Аудит (*Audit*) – фінансовий аналіз, бухгалтерський контроль, ревізія фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій, фірм,

акціонерних товариств, проведені незалежними службами кваліфікованих фахівців (аудиторськими службами, аудиторами). Аудит проходить за запитом клієнта, виходячи з договору чи за вимогою контрагентів, державних органів влади. У результаті аудиту аналізується переважно бухгалтерська звітність. Головна мета аудиту — виявлення фінансового стану, стану фірми і розробка рекомендацій щодо покращення фінансового стану.

Баланс (*Balance*) – звіт про фінансовий стан підприємства, що відображає на певну дату його активи, зобов'язання та власний капітал.

Банк (*Bank*) – фінансова організація, установа, яка виконує різноманітні види операцій із грошми і цінними паперами та надає фінансові послуги уряду, підприємствам, громадянам і одна одній.

Банківська система (*Banking System*) – сукупність різних видів взаємозалежних банків та інших кредитних установ, які діють у рамках єдиного фінансово-кредитного механізму.

Банківські операції (*Banking Transactions*) – проведені банками операції з залучення та розміщення коштів, цінних паперів, здійснення розрахунків. Розрізняють: а) активні операції; б) пасивні операції.

Банківський капітал (*Banking Capital*) – грошовий капітал, залучений банком із джерел, які використовуються для виконання банківських операцій, та який утворює фінансові ресурси банку. Власний капітал банку (рівний сумі акціонерного і резервного капіталу) являє собою частину банківського капіталу, вкладену власниками (акціонерами) банку.

Банкрутство (*Bankruptcy*) – визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Безготівкові розрахунки (*Ancash Calculations*) – це грошові розрахунки, які здійснюються за допомогою записів на рахунках в банках, коли гроші (кошти) списуються з рахунка платника (покупця) і переказуються на рахунок отримувача коштів (продавця).

Бенефіціар (*Beneficiary*) – 1) особа (фізична, юридична), яка є одержувачем доходу чи платежу; 2) особа (фізична, юридична), на користь якої здійснюють довірчі функції та якій належить дохід від трастової

діяльності (якщо трастові відносини здійснюються на користь самого довірителя, то поняття «бенефіціар» та «довіритель» збігаються); 3) одержувач доходу за страховим полісом; 4) одержувач коштів за платіжним дорученням; 5) особа, на користь якої виставлено акредитив чи надається гарантія; 6) юридична або фізична особа, на користь якої здійснюються довірчі функції та яка є одержувачем доходу чи платежу за векселем.

Бланковий кредит (*Blank Credit*) – кредит без забезпечення цінними паперами чи матеріальними цінностями. Ним користуються клієнти, що мають тривалі ділові взаємини і які мають високу платоспроможність.

Бюджет (*Budget*) – визнаний чи прийнятий розпис, таблиця, відомість прибутків і витрат економічного суб'єкта за певний період, зазвичай протягом року.

Валюта (*Currency*) – грошова одиниця країни, яка діє у даній державі. Наприклад, російська валюта — карбованець, французька — франк.

Валютна система (*Currency System*) – сукупність валют, правил і норм їх використання та обміну, застосування платіжних коштів, і навіть грошово-кредитних відносин, з застосуванням валюти. До валютної системи належать і органи, регулюючі випуск й звернення валюти. Розрізняють світову, регіональну (наприклад, європейська) і національні валютні системи.

Вексель (*Bill*) – цінний папір як довгострокове зобов'язання, складений у вигляді певної форми. Вексель дає особі, якій він виданий (кредитору, позикодавцю), безумовне, підтримуване законом деклароване право на отримання (повернення) наданого їм у фіксований термін і на певних умовах грошового боргу. Простий вексель засвідчує зобов'язання позичальника, векселедавця, сплатити позикодавцю, векселедержателю, призначений для повернення борг в обумовлений термін.

Вертикальний (структурний) аналіз (*Vertical Analysis*) – визначення та оцінка співвідношень окремих і агрегованого показників, спрямовується на вивчення складу і структури об'єкта дослідження.

Видатки (*Expenses*) – витрати у процесі господарської діяльності, що призводять до зменшення коштів підприємства чи збільшення його боргових зобов'язань. Зазвичай це витрати, пов'язані з ресурсним

забезпеченням виробництва, придбанням матеріалів, устаткування, оплати праці працівників, ремонтом устаткування, виплатою відсотків за кредити, орендною платою, сплатою податків.

Виписка з рахунку (*Abstract of an Account*) – документ, що надається банком держателям рахунків, у якому зазначено всі операції по рахунку за певний період, баланс рахунку, а також нараховані відсотки на залишок коштів, що обліковуються на рахунку.

Виробнича стратегія (*Reproduction Strategy*) – існує у вигляді розробки та управління процесом створення необхідних для споживачів продуктів і послуг на підприємстві.

Виробничий потенціал підприємства (*Enterprises Reproduction Potential*) – система взаємопов'язаних та певною мірою взаємозамінних елементів, що виконують різні функції у процесі забезпечення випуску конкурентоспроможної (або ні) продукції та досягнення інших цілей розвитку підприємства.

Витрати (*Costs*) – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Відкриття рахунку (*Opening of an account*) – здійснення банком встановлених процедур, у яких він відкриває фізичним та юридичним особам рахунок у банку.

Відкрите Акціонерне Товариство (*Open Joint Stock Company*) – акціонерне підприємство, акції якого вільно продаються на фондовому ринку.

Відсоткова ставка (*Interest Rate*) – розмір відсотка за позикою, кредитом.

Власний капітал (*Equity*) – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Внутрішнє середовище організації (*Internal Environment of the Organisation*) – сукупність факторів, які формують її довгострокову прибутковість і перебувають під безпосереднім контролем організації.

Галузь (*Branch*) – сукупність підприємств, які випускають однорідну продукцію, використовують однотипну сировину та матеріали,

характеризуються спільністю виробничо-господарської діяльності (технологічними процесами, складом обладнання, близьким складом та кваліфікацією кадрів) і конкурують за споживачів між собою.

Генеральна мета підприємства (*General Purpose of the Enterprise*) – його довгострокова спрямованість та орієнтація на конкретний тип діяльності. У ринковій економіці тип діяльності задається ринковою ситуацією, потребами ринку, а також іншими чинниками середовища; ГМП у ринковій економіці трактується як місія.

Горизонтальний (трендовий) аналіз (*Horizontal Analysis*) – дослідження динаміки об'єкта, визначення та кількісної оцінки тенденцій його зміни у часі.

Готівкові розрахунки (*Cash Transaction*) – платежі готівкою підприємств, підприємців та фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги) і за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

Графічний метод аналізу (*Graphical Method of Financial Analyses*) – масштабне зображення економічних показників за допомогою геометричних знаків або умовно-художніх фігур на площині.

Грошовий потік (*Cash Flow*) – сукупність послідовно розподілених у часі подій, які пов'язані із відособленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових коштів у зв'язку з виконанням договірних зобов'язань між економічними агентами (суб'єктами господарювання, державою, домогосподарствами, міжнародними організаціями).

Групування (*Grouping*) – метод аналізу, що застосовується в економічних дослідженнях, спрямованих на вивчення закономірностей і тенденцій розвитку досліджуваних об'єктів, виявлення взаємозв'язків між показниками, які характеризують параметри об'єктів аналізу та визначення впливу факторів на динаміку господарських процесів і їх економічні результати.

Дебітор (*Debtor*) – фізична чи юридична особа, економічний суб'єкт, має грошову чи майнову заборгованість (на противагу кредитору, якому винні гроші інші).

Дебіторська заборгованість (*Accounts Receivable*) – сума боргів, належних підприємству, фірмі, компанії із боку інших підприємств, фірм і навіть громадян, які є їх боржниками (дебіторами).

Девальвація (*Devaluation*) – зниження курсу валюти країни відносно твердих валют, міжнародних рахункових одиниць, зменшення реального золотого вмісту грошової одиниці. Девальвація може бути визнана урядом країни офіційно, у законодавчому порядку. При прихованій девальвації відбувається знецінення паперових грошей, зниження їх золотого вмісту, але вилучення частини грошової маси з обігу не відбувається.

Депозит (*Deposit*) – зобов'язання банку за тимчасово залученими коштами фізичних і юридичних осіб або цінними паперами за відповідну плату.

Дерево цілей (*Tree of the Purposes*) – це наочне графічне зображення підпорядкованості та взаємозв'язку цілей, що демонструє розподіл загальної (генеральної) мети або місії на підцілі, завдання та окремі дії.

Диверсифікація (*Diversification*) – процес проникнення в нові сфери діяльності, що раніше не були характерні для підприємства; покликані змінити, доповнити або замінити продукцію, що вже випускається.

Диференціація (*Differentiation*) – розподіл робіт в організації між її частинами у такий спосіб, щоб кожна з них дістала певний ступінь завершеності в межах одного підрозділу.

Діяльність підприємства (*Enterprise Activity*) – погоджений у часі та просторі потік ресурсів (сировини, матеріалів, обладнання, грошей, трудових ресурсів, інформації), які допомагають балансувати та підтримувати ці потоки для отримання запланованих результатів діяльності.

Довгострокові цілі (*Long-term Purpose*) – це цілі, які точно визначають бажані результати та ринкову позицію з урахуванням досягнутого рівня розвитку на поточний момент.

Договір (*Contract*) – добровільна угода двох або кількох осіб (економічних суб'єктів), яка полягає у виконанні кожним із них прийнятих на себе зобов'язань стосовно інших учасників. Договір зазвичай містить інформацію про учасників, виклад предмета, сутності угоди, зобов'язання договірних сторін, умови здійснення договору, способи сплати, надані

сторонами одна одній товари, роботи, послуги, форми відповідальності учасників за невиконання прийнятих зобов'язань, умови розірвання чи продовження договору, юридичні адреси сторін. Договір скріплюється підписами повноважних представників договірних сторін і печатками (якщо учасник договору — юридична особа).

Доходи (*Income*) – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Емісія (*Issue*) – випуск в обіг цінних паперів, грошових знаків у всіх формах. Емісія грошей означає як друкування грошових знаків, так і збільшення всієї маси готівкових і безготівкових грошей.

Засновники (*Founders*) – організатори справи, засновники фірми, суспільства, фізичні і (чи) юридичні особи, створюють нову організацію, акціонерне товариство з власної ініціативи і залучають до участі у ньому вкладників капіталу. Засновники можуть самі вносити свій капітал в створюване товариство. Засновники розробляють документи, необхідні для реєстрації і діяльності створюваної компанії, асоціації, акціонерного товариства, здійснюють необхідну підготовчу роботу.

Звичайна діяльність (*Usual Activity*) – будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення.

Зобов'язання (*Liabilities*) – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Зовнішнє середовище (*Environment*) – сукупність факторів, які формують довгострокову прибутковість організації і на які організація не може впливати взагалі або має незначний вплив.

Інвестиційна діяльність (*Investment Activities*) – сукупність дій юридичних та фізичних осіб щодо реалізації інвестицій.

Інвестиції (*Investment*) – грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкт підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення в розвиток виробництва чи у невиробничу сферу

Інвестиційна політика (*Investment Policy*) – частина загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у виборі та реалізації найбільш вигідних шляхів розширення та поновлення його активів з метою забезпечення основних напрямів економічного зростання.

Інновації (*Innovations*) – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Інноваційна діяльність (*Innovation Activity*) – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.

Інноваційний проект (*Innovatory Project*) – комплект документів, що визначає процедуру і комплекс усіх необхідних заходів (у тому числі інвестиційних) щодо створення і реалізації інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції.

Інтеграція (*Integration*) – рівень співробітництва між частинами організації, який забезпечує досягнення стратегічних цілей у межах вимог з боку зовнішнього середовища.

Інноваційний фонд (*Innovation Fond*) – фонд фінансових ресурсів, створених із метою фінансування новітніх науково-технічних розробок та ризикових проектів. Джерело – спонсорські внески фірм, банків. Розподіляється між заявниками, які претендують на інвестиції, зазвичай на основі тендера.

Інфляція (*Inflation*) – знецінювання грошей і безготівкових коштів, що супроводжується зростанням цін на товари і послуги.

Іпотека (*Hypothes*) – вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника у порядку, встановленому законом.

Іпотечний кредит (*Hypothecary Credit*) – довгостроковий кредит (довгострокова позика), яку надає банк під заставу нерухомості.

Коефіцієнтний аналіз (*Coefficients Analysis*) – оцінка досліджуваного об'єкта за системою попередньо обґрунтованих коефіцієнтів, які визначають його основні характеристики.

Конкурентоспроможність підприємства (*Competitiveness*) – рівень його компетенції щодо інших підприємств-конкурентів у нагромадженні та використанні виробничого потенціалу певної спрямованості, а також окремих його складових: технології, ресурсів, менеджменту (особливо – стратегічного потокового планування), навичок і знань персоналу тощо, – це відбивається у таких результуючих показниках, як якість продукції, прибутковість, продуктивність тощо.

Конкурентоспроможність товару (*Competitiveness of Goods*) – ступінь його відповідності на певний момент вимогам цільових груп споживачів або обраного ринку за найважливішими характеристиками: технічними, економічними, екологічними тощо.

Короткострокові цілі (*Short-term Purpose*) – точно визначають найближчі конкретні організаційні цілі та ринкову позицію, яку організація бажає зайняти, враховуючи довгострокові цілі організації.

Кредитоспроможність (*Credit Standing*) – наявність передумов для одержання кредиту і здатність повернути його. Кредитоспроможність позичальника визначається за показниками, що характеризують його здатність своєчасно розраховуватися за раніше одержаними кредитами, його поточне фінансове становище, спроможність у разі потреби мобілізувати кошти з різних джерел і забезпечити оперативну конверсію активів у ліквідні кошти.

Кредитування під інвестиційний проект (*Lending for Investment Project*) – довгострокове кредитування інвестиційних проектів під майбутні доходи (що має одержати створюване/реконструйоване підприємство та за рахунок яких забезпечуватиметься повернення кредиту), яке передбачає як оцінку банком інвестиційного проекту щодо його фінансової самоокупності, так і практичну реалізацію цього проекту (оцінку бізнес-плану реалізації проекту). Під час оцінки реалізації інвестиційного проекту банком визначається здатність позичальника ефективно реалізувати інвестиційний проект та отримати заплановані результати; надійність та стабільність бізнесу, яким займається позичальник, протягом часу, що потрібний для завершення проекту і повернення кредиту, врахування як позичальником, так і банком усіх ризиків, що наявні під час кредитування під інвестиційний проект.

Ліквідність підприємства (*Liquidity*) – наявність в нього оборотних засобів в розмірі, теоретично достатньому для погашення короткострокових зобов'язань.

Мета (*Target*) – суб'єктивно-об'єктивна категорія, що відбиває як вимоги до підприємства з боку зовнішнього середовища, так і суб'єктивні уявлення керівників про необхідний розвиток підприємства.

Метод табличного зображення аналітичних даних (*Method of Tabular Display of Data*) – являє собою форму подання аналітичної інформації за допомогою цифр, розташованих в певному порядку, тобто за допомогою аналітичної таблиці.

Місія (*Mission*) – генеральна мета фірми, яка стосується її довгострокової орієнтації на який-небудь вид діяльності та відповідне місце на ринку; “місце на ринку” розглядається з таких точок зору: які групи споживачів обслуговуються, які функції при цьому виконуються, які виробничі процеси використовуються.

Мотив (*Motive*) – спонука, імпульс, намагання, яке змушує людину робити (або ні) що-небудь; чинити (або ні) в той чи інший спосіб.

Мирова угода (*Peaceful Settlement*) – домовленість між боржником та кредитором (групою кредиторів) про відстрочку та (або) розстрочку платежів або припинення зобов'язання за угодою сторін (далі – прощення боргів).

Мотивація (*Motivation*) – це система формування у працівників підприємства спонукальних мотивів до активної та ефективної діяльності.

Неплатоспроможність (*Insolvency*) – неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі із заробітної плати, а також виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності.

Нормальна ситуація (*Normal Situation*) – рівновага можливостей та загроз, збалансованих заходами, що враховують сильні та слабкі сторони підприємства, які існують на певний момент.

Облігація (*Bond*) – цінний папір, що засвідчує внесення її власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного паперу в передбачений в ньому строк з

виплатою фіксованого процента (якщо інше не передбачено умовами випуску). Облігації усіх видів розповсюджуються серед підприємств і громадян на добровільних засадах.

Облікова ставка Національного банку України (*NBU's Discount Rate*) – виражена у відсотках плата, що береться Національним банком України за рефінансування комерційних банків шляхом купівлі векселів до настання строку платежу по них і утримується з номінальної суми векселя. Облікова ставка є найнижчою серед ставок рефінансування і є орієнтиром ціни на гроші.

Оборотні активи (*Current Assets*) – грошові кошти, їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом 12-ти місяців з дати балансу.

Овердрафт (*Overdraft*) – короткостроковий кредит, який надається банком клієнту в разі перевищення суми операцій залишку коштів на його поточному/ картковому рахунку або встановленого ліміту кредитування.

Операційна діяльність (*Operating Activity*) – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Операційний день (*Transaction Day*) – частина робочого дня банку або іншої установи-члена платіжної системи, протягом якої приймаються документи на переказ і документи на відкликання та за наявності технічної можливості здійснюється їх оброблення, передавання і виконання. Тривалість операційного дня встановлюється банком або іншою установою-членом платіжної системи самостійно та зазначається в їхніх внутрішніх правилах.

Основна діяльність (*Main Activity*) – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

Офіційний валютний курс (*Official Rate of Exchange*) – курс валюти, офіційно встановлений Національним банком країни як уповноваженим органом держави.

Організаційна структура (*Organization Structure*) – система зв'язків і стосунків, що виникають (зникають) у процесі діяльності підприємства,

між існуючими та створюваними (зникаючими) ланками, підрозділами, ступенями системи управління, згідно з обраною стратегією.

Підприємство (*Enterprise*) – відкрита соціально-економічна система, що діє, змінюється, розвивається та перебудовується в динамічному середовищі.

Платіжне доручення (*Payment Oder*) – розрахунковий документ, який містить доручення платника банку або іншій установі-члену платіжної системи, здійснити переказ визначеної в ньому суми коштів зі свого рахунка на рахунок отримувача.

Платіжна система (*Payment System*) – платіжна організація, члени платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними при проведенні переказу коштів. Проведення переказу коштів є обов'язковою функцією, що має виконувати платіжна система.

Порівняльний аналіз (*Comparative Analysis*) – зіставлення показників досліджуваного періоду з аналогічними плановими, попередніми, нормативними, середніми або найкращими (еталонними) показниками, які розглядаються як база порівняння.

Поточний рахунок (*Current Account*) – рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей і здійснення розрахунково-касових операцій за допомогою платіжних інструментів відповідно до умов договору та вимог законодавства України.

Пролонгація (*Prolongation*) – 1) відстрочка; 2) продовження строку/терміну дії договору тощо.

Процентна ставка (*Interest Rate*) – встановлена банком ставка, за якою у визначені в договорі строки виплачуються проценти; її розмір, як правило, встановлюють у річному обчисленні відповідно до одиниці використаного капіталу (позики, суми боргу).

Проект (*Project*) – одноразова сукупність цілей, завдань і дій, що мають системні характеристики щодо: взаємозв'язку ресурсів, послідовності виконання робіт і залучення спеціалістів певної кваліфікації.

Рентабельність (*Profitability*) – це якісний показник, що характеризує рівень віддачі витрат або міру використання наявних ресурсів у процесі виробництва і реалізації товарів, робіт, послуг.

Реструктуризація підприємства (*Enterprise Restructuring*) – здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зокрема шляхом його поділу з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи, що не підлягає санації, якщо це передбачено планом санації, на зміну форми власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів.

Санація (*Sanation*) – система заходів, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та (або) зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника.

Стиль управління (*Style of Management*) – сукупність характерних методів, прийомів і дій, що використовуються конкретним керівником у тій чи іншій ситуації.

Стратегічне планування (*Strategic Planning*) – адаптивний процес, за допомогою якого здійснюються регулярна розробка та корекція системи досить формалізованих планів, перегляд системи заходів щодо їх виконання на основі безперервного контролю та оцінки змін, що відбуваються зовні та всередині підприємства.

Стратегічні цілі (*Strategic Purpose*) – вказують на специфічні результати діяльності, яких організація розраховує досягти, а також конкурентну позицію, яку вона прагне зайняти на ринках для своїх продуктів. Їх можна віднести до “цілей розвитку”.

Стратегія (*Strategy*) – довгостроковий курс розвитку фірми, спосіб досягнення цілей, який вона визначає для себе, керуючись власними міркуваннями.

Строковий депозит (*Time Deposit*) – це кошти, що зберігаються на окремих депозитних рахунках у банку протягом установленого строку, який визначається при відкритті цих рахунків.

Факторний аналіз (*Factor Analysis*) – методика комплексного і системного вивчення та вимірювання впливу факторів на величину досліджуваних показників.

Фіктивне банкрутство (*Fictions Bankruptcy*) – завідомо неправдива заява суб'єкта підприємництва до суду про нездатність виконати зобов'язання перед кредиторами та державою.

Фінансова оренда (лізинг) (*Financial Leasing*) – господарча операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає придбання орендодавцем матеріальних цінностей за замовленням орендаря з наступною передачею орендарю права користування такими матеріальними цінностями на строк, не менший від строку їх повної амортизації з обов'язковою наступною передачею права власності на такі матеріальні цінності орендарю.

Фінансова звітність (*Financial Reporting*) – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансова стійкість (*Financial Stability*) – це стан активів підприємства, що гарантує йому постійну платоспроможність.

13 Рекомендована література для написання дипломної роботи

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]: від 16.01.2003, № 436-IV із змінами та доповненнями. // Законопроекти. / Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верховної Ради України. – 2003. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>. – Назва з екрана.

2. Закон України «Про банки і банківську діяльність»: із зм. та доп. станом на 20 березня 2006 р. / Міністерство юстиції України. – Офіц. вид. – К. : Вид. дім «Ін Юре», 2006. — 120 с. — ISBN 966-313-294-9.

3. Про господарські товариства: Закон України [Електронний ресурс]: від 18.09.1991 № 1560-XII, редакція від 05.11.2008 на підставі 639-17 // Законопроекти / Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верховної Ради України. – 2003. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.

4. Про заставу: Закон України [Електронний ресурс]: від 02.10.1992 № 2654-XII, редакція від 20.06.2007 на підставі 997-16 // Законопроекти / Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верховної Ради України. – 2003. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2654-12>. – Назва з екрана.

5. Про інвестиційну діяльність: Закон України [Електронний ресурс]: від 19.09.91 № 1576-XII, редакція від 01.01.2008 на підставі 1026-16 // Законопроекти / Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верховної Ради України. – 2003. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.

6. Про іноземні інвестиції: Закон України [Електронний ресурс]: від 13.03.1992 № 2198-XII, редакція від 01.01.2008 на підставі 1026-16 // Законопроекти / Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верховної Ради України. – 2003. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.

7. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України [Електронний ресурс]: від 28.12.1994 №334/94-ВР, редакція від 31.01.2009 на підставі 882-17 // Законопроекти / Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верховної Ради України. – 2003. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=334%2F94-%E2%F0>. – Назва з екрана.

8. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України [Електронний ресурс]: від 23.02.2006 № 3480-15 // Законопроекти / Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верховної Ради України. – 2003. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3480-15>. – Назва з екрана.

9. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій. [Електронний ресурс]: затв. Наказом агентства

з питань запобігання банкрутству 23.02.1998 № 22. // Законопроекти / Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верховної Ради України. – 2003. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0214-98>. – Назва з екрана.

10. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [Електронний ресурс]: затв. Наказом агентства з питань запобігання банкрутству; Наказ від 27.06.1997 № 81// Законопроекти / Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верховної Ради України. – 2003. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-97>. – Назва з екрана.

11. ДСТУ 3008-95 Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення. Введ. 1996.01.01. – Офіц. вид. – К. : Держстандарт України, 1995. — (Державний стандарт України). – Укр. та рос. мовами.

12. ДСТУ 7.1:2006 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання. 2007-07-01. – Офіц. вид. – К. : Держстандарт України, 1995. – (Державний стандарт України). – Укр. та рос. мовами.

13. Александрова М. М., Виговська Н. Г., Кірейцев Г. Г., Петрук О. М., Маслова С. О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для студ. екон. спец. всіх форм навч. / Г.Г. Кірейцева (ред.). – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : ЦУЛ, 2002. — 268 с. – ISBN 966-683-024-8.

14. Андрієць В. С. Дослідження основних сутнісних характеристик грошових потоків підприємства / В. С. Андрієць // Актуал. пробл. економіки. — 2008. — № 8. — С. 167-171.

15. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізми розробки та комерціалізації: Монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук; Київський національний економічний університет. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с. – ISBN 966-574-514-X.

16. Ареф'єва О. В. Фінансовий менеджмент: Навч.-метод. посіб. / Європейський ун-т. – К. : Видавництво Європейського ун-ту, 2006. – ISBN 966-7942-78-3.

17. Брэддик У. Менеджмент в организации. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 344 с. – (Профессиональная библиотека "ИНФРА-М"; Менеджмент). – ISBN 0-406-00283-5.

18. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. – К. : ЦУЛ, 2003. – 503 с. – ISBN 966-8253-16-7.

19. Гринев В. Ф. Инновационный менеджмент: Учеб. пособие. - 2-е изд., стереотип. - К. : МАУП, 2001. – 152 с. – ISBN 966-608-118-0.

20. Гриньова В. М., Коюда В. О., Лепейко Т. І., Коюда О. П., Великий Ю. М. Інвестиційний менеджмент: Навч. посіб. для студ. вищ.

навч. закл. / Харківський національний економічний ун-т. — 2-ге вид., доопрац. і доп. — Харків : ВД "Інжек", 2005. — ISBN 966-8515-97-8.

21. Гунин В. Н., Баранчев В. П., Устинов В. А., Ляпина С. Ю. Модульная программа для менеджеров "Управление развитием организации"/ Государственный ун-т управления; Национальный фонд подготовки кадров. — М. : Инфра-М — На обл. и тит.л. загл. модуля. Модуль. 7 : Управление инновациями. — 328 с. — ISBN 5-16-000068-2.

22. Завлин П. Н., Казанцев А. К., Миндели Л. Э., Васин В. А., Малицкий Б. А. Инновационный менеджмент: Справочное пособие / П. Н. Завлин (ред.). — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Центр исследований и статистики науки, 1998. — 567 с. — ISBN 5-7602-0055-0.

23. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво в Україні: проблеми становлення і розвитку / Вінницький національний технічний ун-т. — Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2005. — 262 с. — ISBN 966-641-122-9.

24. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку. Монографія. — Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. — 397 с. — ISBN 979-966-641-265-5.

25. Зянько В. В., Коваль Н. О., Тептя О. В. Банківський менеджмент: навч. посіб. для студ. напряму підгот. 0502 – "Менеджмент організацій" всіх спец. / Вінницький національний технічний ун-т — Вінниця : ВНТУ, 2007. — 127 с.

26. Зянько В. В., Тептя О. В. Банківська справа: Навч. посібник для студ. напряму підгот. 0502 – "Менеджмент організацій" всіх спец. / Вінницький національний технічний ун-т — Вінниця : ВНТУ, 2004. — 114 с.

27. Зятковський І. В. Державна підтримка нових форм інноваційної діяльності промислових підприємств: організаційні та фінансові аспекти / І. В. Зятковський // Актуал. пробл. економіки. — 2007. — № 6. — С. 73-82.

28. Зятковський І. В. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. — К. : Кондор, 2003. — 364 с. — ISBN 966-8251-01-6.

29. Ильенкова С. Д., Гохберг Л. М., Ягудин С. Ю., Кузнецов В. И., Бандурин А. В. Инновационный менеджмент: Учеб. для студ. вузов, обучающ. по спец. "Менеджмент" / С. Д. Иленкова (ред.). — М. : ЮНИТИ, 2000. — 328 с. — ISBN 5-85173-075-7.

30. Кірейцев Г. Г., Виговська Н. Г., Петрук О. М., Александрова М. М., Бардаш С. В. Фінансовий менеджмент: Посібник для студ. вищ. навч. закладів / Житомирський інженерно-технологічний ін-т. — Житомир, 2001. — 431 с.— ISBN 966-7570-91-6.

31. Клебанова Т. С., Бондар О. М., Мозенков О. В., Раєвнева О. В., Дубровіна Н. А. Банкрутство і санація підприємства: теорія і практика кризового управління / О. В. Мозенков (ред.). — Харків : ВД "ІНЖЕК", 2003. — 271 с. — ISBN 966-8327-25-X.

32. Копилюк О. І., Кульчицька Н. С. Фінансовий менеджмент в банку: Навч.-метод. посіб. / Укоопспілка; Львівська комерційна академія. — Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2005. — 108 с. — ISBN 966-8561-31-7.
33. Копилюк О. І., Штангрет А. М. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посіб. / Українська академія друкарства. — 2-ге вид. — Львів : УАД, 2005. — 150 с. — ISBN 966-322-026-0.
34. Кузьмін В. В. Банківський менеджмент: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. — Херсон : ПП Вишемирський В. С., 2006. — 300 с. — На тит. арк. авт.: В. В. Кузьмін. — ISBN 966-8912-23-3.
35. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: Підручник / Київський національний торговельно-економічний ун-т. — К. : КНТЕУ, 2005. — 824 с. . — (Бібліотека сучасного фахівця). — ISBN 966-629-191-6.
36. Медынский В. Г., Шаршукова Л. Г. Инновационное предпринимательство: Учеб. пособие. — М. : Инфра-М, 1997. — 240 с. — ISBN 5-86225-464-1.
37. Овсак О. П., Брага І. В., Давидюк О. О. Антикризове управління підприємством: курс лекцій / Національний авіаційний ун-т. — К. : НАУ, 2007. — 92 с.
38. Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д., Булгакова С. О., Куліш А. П. Фінанси підприємств: Підручник / Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана / Анатолій Микитович Поддєрьогін (наук.ред.). — 6-те вид., перероб. та доп. — К. : КНЕУ, 2006. — 552 с. — ISBN 966-574-895-5.
39. Положення про дипломне проектування у Вінницькому національному технічному університеті. / Уклад. В. О. Леонтьєв, В. В. Кухарчук, Р. Р. Обертюх – Вінниця : ВНТУ, 2006 – 18 с.
40. Румянцева З. П., Саломатин Н. А., Акбердин Р. З., Гунин В. Н., Кибанов А. Я. Менеджмент организации: Учеб. пособие для студ. спец. 061100 "Менеджмент" / Государственный комитет РФ по высшему образованию; Государственная академия управления им. С. Орджоникидзе / З.П. Румянцева (ред.), Н. А. Саломатин (ред.). — М. : ИНФРА-М, 1997. — 432с. — ISBN 5-86225-136-7.
41. Ситник Л. С. Фінансовий менеджмент: Навч. посібник для студ. економічних спец. вищ. навч. закладів / Донецький національний ун-т. — Донецьк : ДонНУ, 2005. — ISBN 966-639-229-1.
42. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Національний банк України; Університет банківської справи. — К. : УБС НБУ, 2007. — 550 с. — ISBN 978-966-484-009-2.
43. Осецький В. Л. Інвестиції та інновації: проблеми теорії і практики. — К. : ІАЕ УААН, 2003. — 413 с. — ISBN 966-669-077-2.

44. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент: Учебник. — 4-е изд., перераб. и доп. — СПб. : Питер, 2004. — 400 с. — (Учебник для вузов). — ISBN 5-94723-094-1.

45. Фатхутдинов Р. А. Стратегический менеджмент: Учебник, 7-е изд., испр. и доп. — М.: Издательство «Дело», 2007. — 448 с. — ISBN 5-7749-0235-8.

46. Федуллова Л. І., Александрова В. П., Бажал Ю. М., Данько М. С., Кузнєцова І. С. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / НАН України; Інститут економічного прогнозування / Л. І. Федуллова (ред.). — К. : Основа, 2005. — 550с. — ISBN 966-699-117-9.

47. Фінансові можливості вітчизняних банків у сприянні розвитку проектного фінансування в Україні / К. А. Куклік // Актуал. пробл. економіки. — 2008. — № 9. — С. 173-183.

48. Фурик В. Г. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для студ. напряму підгот. 0502 - "Менеджмент" всіх спец. / Вінницький національний технічний ун-т. — Вінниця : ВНТУ, 2006. — 131с.

49. Чейз Ричард Б., Эквилайн Николас Дж., Якобс Роберт Ф. Производственный и операционный менеджмент / О. И. Медведь (пер.). — 8-е изд. — М. ; СПб. ; К. : Издательский дом "Вильямс", 2003. — 691 с. — ISBN 5-8459-0157-X.

50. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: Підручник. — К. : Знання, 2006. — 439 с. — (Серія "Вища освіта XXI століття"). — ISBN 966-346-084-9.

51. Штангрет Андрій Михайлович. Антикризове управління підприємством: навч. посібник. — Л. : Українська академія друкарства, 2008. — 236 с.— ISBN 966-322-122-9.

52. Яковец Ю.В. Эпохальные инновации XXI века. — М.: ЗАО «Издательство Экономика», 2004. — 444 с. - ISBN 5282023822.

ДОДАТОК А

Індивідуальний графік написання дипломної роботи

студента ІнМ групи __ МФК- _____

Тема ДР: «_____»

Науковий керівник: _____

Що потрібно виконати	Термін виконання згідно з графіком	Дата перевірки науковим керівником	Підпис наукового керівника
1. Узгодження теми ДР з науковим керівником та її затвердження на засіданні кафедри	27.01.		
2. Завершення у чорновому варіанті написання 1-го розділу ДР	14.03.		
3. Подання фактичного інформаційного матеріалу для написання 2-го та 3-го розділу ДР, зібраного під час проходження переддипломної практики	24.04.		
4. Завершення написання в цілому 1-го розділу ДР	26.04.		
5. Завершення написання в цілому 2-го розділу ДР	10.05.		
6. Завершення написання в цілому 3-го розділу ДР	20.05.		
7. Завершення написання в цілому 4-го розділу ДР	25.05.		
8. Завершення написання роботи в цілому, оформлення і переплітання	1.06.		
9. Подання ДР на підпис зав. кафедри (з усіма необхідними підписами, договором про виконання ДР на замовлення, відгуком, рецензією, ілюстративним матеріалом, електронним варіантом ДР роботи)	4.06.		Підпис зав.кафедри
10. Попередній захист ДР	4.06-8.06	Оцінка рецензента	Оцінка наук. керівника
11. Захист ДР	9.06-18.06	Оцінка ДЕК	Підпис голови ДЕК

Примітка. Індивідуальний графік заповнює науковий керівник. За порушення виконання графіка написання дипломної роботи студенту знижується оцінка у відгуку. Індивідуальний графік є обов'язковим документом для одержання допуску дипломної роботи до попереднього захисту.

ДОДАТОК Б

Завідувачу кафедри фінансів і кредиту
д.е.н., проф. Зяньку В. В.
студента групи __МФК-__

ПІБ (в родовому відмінку)

Заява

Прошу дозволити виконувати дипломну роботу на тему
«_____», яку я буду (не буду) виконувати на основі бакалаврської
дипломної роботи (тема бакалаврської дипломної роботи
«_____») і призначити науковим керівником

(посада, прізвище, ініціали)

Дата

Підпис (студента)

З науковим керівником тема дипломної роботи погоджена

Дата
керівника)

Підпис (наукового

ДОДАТОК В
Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет
Інститут менеджменту
Факультет фінансового і зовнішньоекономічного менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
д. е. н., професор _____ В.В. Зянько
“ ____ ” _____ 20__ р.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ЗМІНИ ВІДСОТКОВИХ СТАВОК
НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Пояснювальна записка
до дипломної роботи зі спеціальності
7.050201фк – «Менеджмент організацій»
08-39.ДР. __.00.000ПЗ

Керівник дипломної роботи

_____
учений ступінь, учене звання, ПІБ
«__» _____ 20__ р.
Розробив студент гр. _МФК-__

_____
ПІБ
«__» _____ 20__ р.

Вінниця ВНТУ 20__

ДОДАТОК Г

УЗГОДЖЕНО
Керівник або Назва підприємства
заступник установи

_____

(підпис)

_____

(Ініціали та прізвище)

«__» _____ 20__р.

МШ

(заповнюється для робіт, що виконуються
на замовлення сторонніх організацій)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ д.е.н., проф. Зянько В. В.

(підпис)

“__” _____ 20__р.

ЗАВДАННЯ
на дипломну роботу
зі спеціальності 7.050201фк – «Менеджмент організацій»
студенту групи _____
назва групи, ПІБ студента

Тема роботи: _____

Вихідні дані: _____

Короткий зміст частин роботи

Графічна: _____

Текстова (пояснювальна записка):

У першому розділі дослідити _____

У другому розділі здійснити аналіз _____

У третьому розділі запропонувати _____

У четвертому розділі розробити _____

Консультанти з окремих розділів дипломної роботи:

1. З теоретичної та прикладної частини _____
підпис _____ Учений ступінь, звання
(посада) ініціали і прізвище керівника ДР
«__» _____ 20__р.

2. З розрахунково-аналітичної частини _____
підпис _____ Учений ступінь, звання (посада)
ініціали і прізвище керівника ДР
«__» _____ 20__р.

Консультант _____

підпис _____ Учений ступінь, звання (посада)
ініціали і прізвище консультанта ДР
«__» _____ 20__р.

3. З безпеки життєдіяльності _____

підпис _____ Учений ступінь, звання (посада)
ініціали і прізвище керівника з ОП
«__» _____ 20__р.

Дата попереднього захисту роботи _____

Завдання видав керівник роботи: _____

підпис _____ Учений ступінь, звання (посада)
ініціали і прізвище керівника ДР
«__» _____ 20__р.

Завдання отримав студент _____

підпис _____ ініціали та прізвище студента
«__» _____ 20__р.

Офіційний рецензент _____

підпис _____ Учений ступінь, вчене звання (посада)
або організація і посада, ініціали і
прізвище рецензента
«__» _____ 20__р.

ДОДАТОК Д

АНОТАЦІЯ

В дипломній роботі розглянуто теоретичні та практичні питання аналізу грошових коштів підприємства. Визначено суть поняття «грошові кошти», здійснено порівняльний аналіз методик оцінки ефективності управління грошовими коштами підприємства. Проведено оцінку фінансового стану та ефективності управління грошовими коштами ВАТ «Центростальконструкція». Розроблено заходи з покращення фінансового стану та ефективності управління грошовими коштами підприємства.

Ключові слова: гроші, надходження, вибуття, звіт про рух грошових коштів, прямий метод, непрямий метод, мінімальна сума грошей.

АННОТАЦИЯ

В дипломной работе рассмотрены теоретические и практические вопросы анализа денежных средств предприятия. Определена сущность понятия «денежные средства», проведён сравнительный анализ методик оценки эффективности управления денежными средствами предприятия. Проведена оценка финансового состояния и эффективности управления денежными средствами ОАО «Центростальконструкция». Разработаны мероприятия по улучшению финансового состояния и эффективности управления денежными средствами предприятия.

Ключевые слова: деньги, приход, расход, отчёт о движении денежных средств, прямой метод, непрямой метод, минимальная сумма денег.

SUMMARY

In degree work theoretical and practical questions of the analysis of money resources of the enterprise are considered. The essence of concept «money resources» is defined, the comparative analysis of techniques of an estimation of a management efficiency is carried out by enterprise money resources. The estimation of a financial condition and management efficiency is spent by Open Society «Sentrostalconstruction» money resources. Actions for improvement of a financial condition and management efficiency are developed by enterprise money resources.

Keywords: money, arrival, expense, the report cash-flow, a direct method, an indirect method, the minimum sum of money.

ДОДАТОК Е

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1 МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	8
1.1 Визначення економічної сутності фінансових результатів діяльності підприємства.....	8
1.2 Сучасні методики аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.....	16
1.3 Особливості управління фінансовими результатами діяльності підприємства.....	28
2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ВАТ «ЛАДИЖИНСЬКИЙ ЗАВОД СИЛІКАТНОЇ ЦЕГЛИ».....	39
2.1 Економіко-організаційна характеристика підприємства.....	39
2.2 Аналіз основних показників діяльності підприємства.....	43
2.3 Сучасні підходи щодо управління фінансовими результатами діяльності підприємства.....	53
3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ВАТ «ЛАДИЖИНСЬКИЙ ЗАВОД СИЛІКАТНОЇ ЦЕГЛИ».....	64
3.1 Особливості ефективного управління фінансовими результатами діяльності підприємства.....	64
3.2 Вдосконалення механізму управління діяльністю підприємства.....	70
3.3 Ефективність управління фінансовими результатами діяльності підприємства.....	76
4 БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ.....	84
4.1 Аналіз умов праці на ВАТ "Ладизинський завод силікатної цегли" ...	84
4.2 Аналіз нещасних випадків на підприємстві.....	91
ВИСНОВКИ.....	100
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	103
ДОДАТКИ.....	105

ДОДАТОК Ж
Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет
Інститут менеджменту
Факультет фінансового і зовнішньоекономічного менеджменту

ПОГОДЖЕНО

Керівник або заступник
(назва підприємства або установи)
_____ (ініціали та прізвище)

(підпис)

« ____ » _____ 20__ р.

(заповнюється для робіт, що виконуються на замовлення
сторонніх організацій)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів і кредиту
д.е.н., проф. В. В. Зянько

_____ (підпис)

« ____ » _____ 20__ р.

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ
на дипломну роботу

(назва теми дипломної роботи)

08-39.ДР. __.00.000ТЗ

спеціалізація 7.050201фк – «Менеджмент організацій»

Керівник дипломної роботи:

_____ (учений ступінь, учене звання, ПІБ)
(підпис)

« ____ » _____ 200__ р.

Виконавець: студент гр. _____

_____ (ініціали та прізвище)
(підпис)

« ____ » _____ 200__ р.

Вінниця 20__

1. Підстава для проведення роботи

Підставою для виконання роботи є наказ №__ по ВНТУ від «__» _____ 20__р. та індивідуальне завдання на ДР, затверджене протоколом №__ засідання кафедри ФК від «__» _____ 20__р.

2. Мета і призначення науково-дослідної роботи

актуальність і обґрунтування необхідності виконання НДР: (5-7 рядків)

мета: (2-3 рядки)

завдання: (4-6 завдань)

- дослідити...;
- визначити ...;
- проаналізувати...;
- розробити...;
- запропонувати... .

3. Вихідні дані для проведення науково-дослідної роботи

Офіційні статистичні дані щодо розвитку (національної економіки, регіону, галузі чи підприємства); фінансова звітність, внутрішня документація (об'єкта дослідження), законодавчо-нормативна документація, наукова і навчальна література (вказати назви основних періодичних видань).

4. Виконавець НДР – Петров Петро Петрович, ст. гр. _МФК-0_ (д/ф або з/ф).

5. Вимоги до виконання НДР

В процесі виконання науково-дослідної роботи потрібно визначити резерви підвищення ефективності діяльності підприємства, використовуючи варіантний аналіз, засоби моделювання. Бажано, щоб робота виконувалась на замовлення підприємства.

6. Етапи НДР і терміни їх виконання

<i>Етапи НДР</i>	<i>Зміст етапу</i>	<i>Термін виконання</i>
Вибір напрямку дослідження	<ul style="list-style-type: none"> • Добір, вивчення та узагальнення науково-економічної та статистичної інформації • Розгляд можливих напрямів досліджень та їх оцінювання • Вибір напрямку дослідження • Обґрунтування прийнятого напрямку дослідження • Розроблення, погодження і затвердження ТЗ на НДР	до 02.03.20__р.
Основна (економічна) частина роботи	• Теоретичне дослідження проблеми	26.04.20__
	• Аналітична частина	10.05.20__
	• Розробка рекомендацій та пропозицій	20.05.20__
	• Охорона праці і безпека життєдіяльності	25.05.20__
	• Складання висновків за результатами досліджень	28.05.20__
Узагальнення результатів досліджень, підготовка до захисту роботи	<ul style="list-style-type: none"> • Узагальнення результатів теоретичних та аналітичних досліджень та написання доповіді на захист дипломної роботи • Оформлення роздаткового матеріалу (5-8 таблиць, рисунків чи діаграм на аркушах формату А4 у 5-ти примірниках, або презентація ДР на слайдах за наявності технічних засобів) Одержання відгуку керівника та рецензії	01.06.20__р.- 03.06.20__р.
Приймання НДР	• Попередній захист дипломної роботи	04.06-08.06.__р.
	• Переплетення дипломної роботи	
	• Захист дипломної роботи	09.06-18.06.__р.

7. Очікувані результати

В результаті виконання дипломної роботи очікується одержання обґрунтованих рекомендацій та пропозицій, які можуть бути використані на досліджуваному підприємстві (вказати назву) з метою підвищення ефективності його діяльності та покращення фінансових результатів.

8. Матеріали, які подають під час закінчення НДР та її етапів

Переплетена пояснювальна записка дипломної роботи (65 - 75 с.); роздатковий матеріал; відгук керівника; рецензія зовнішнього рецензента.

9. Порядок приймання НДР та її етапів

Результати науково-дослідної роботи розглядаються на процентовках керівником роботи та завідувачем кафедри відповідно до етапів роботи та термінів їх виконання; проводиться попередній захист роботи та офіційний захист дипломної роботи.

Дата початку роботи – 03.03.20__ р.

Граничний термін закінчення робіт – 18.06.20__ р.

ДОДАТОК И

Таблиця И.1 - Алгоритм розрахунку фінансових показників діяльності підприємств

Показник	Формула розрахунку		Нормативне значення
	Алгоритм розрахунку	За даними фінансової звітності	
1. Аналіз майнового стану підприємства			
1.1 Коефіцієнт зносу основних засобів	Знос	$\frac{\text{ф.1 р.032 (гр.4)}}{\text{Первісна вартість}}$	Зменшення
		$\frac{\text{ф.1 р.031 (гр.4)}}{\text{Первісна вартість}}$	
1.2 Коефіцієнт оновлення основних засобів	Надходження за рік	$\frac{\text{ф.5 р.260 (гр.5)}}{\text{Первісна вартість}}$	Збільшення
		$\frac{\text{ф.1 р.031 (гр.4)}}{\text{Первісна вартість}}$	
1.3 Коефіцієнт вибуття основних засобів	Вибуття за рік	$\frac{\text{ф5 р.260 (гр.8)}}{\text{Первісна вартість}}$	Має бути меншим ніж коефіцієнт оновлення основних засобів
		$\frac{\text{ф1 р.031 (гр.3)}}{\text{Первісна вартість}}$	
2. Аналіз ліквідності підприємства			
2.1 Коефіцієнт покриття	Оборотні активи	$\frac{\text{ф.1 р.260}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	> 1
		$\frac{\text{ф.1 р.620}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	
2.2 Коефіцієнт швидкої ліквідності	Оборотні активи - Запаси	$\frac{\text{ф.1 (р.260 - р.100 - р.110 - р.120 - р.130 - р.140)}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	0,6 – 0,8
		$\frac{\text{ф.1 р.620}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	
2.3 Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти та їх еквіваленти + Поточні фінансові інвестиції	$\frac{\text{ф.1 (р.220 + р.230 + р.240)}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	> 0 Збільшення
		$\frac{\text{ф.1 р.620}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	
3. Аналіз фінансової стійкості підприємства			
3.1 Коефіцієнт фінансової автономії	Власний капітал	$\frac{\text{ф.1 р.380}}{\text{Валюта балансу}}$	> 0,5
		$\frac{\text{ф.1 р.640}}{\text{Валюта балансу}}$	
3.2 Коефіцієнт фінансової залежності	Валюта балансу	$\frac{\text{ф.1 р.640}}{\text{Власний капітал}}$	< 2 Зменшення
		$\frac{\text{ф.1 р.380}}{\text{Власний капітал}}$	
3.3 Коефіцієнт фінансового ризику	Залучений капітал	$\frac{\text{ф.1 (р.430 + р.480 + р.620 + р.630)}}{\text{Власний капітал}}$	< 1 Зменшення
		$\frac{\text{ф.1 р.380}}{\text{Власний капітал}}$	
3.4 Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Власний капітал – необоротні активи	$\frac{\text{ф.1 (р.260 - р.620)}}{\text{Власний капітал}}$	> 0 Збільшення
		$\frac{\text{ф.1 р.380}}{\text{Власний капітал}}$	
3.5 Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Оборотні активи – Поточні зобов'язання	$\frac{\text{ф.1 (р.260 - р.620)}}{\text{Оборотні активи}}$	> 0,1
		$\frac{\text{ф.1 р.260}}{\text{Оборотні активи}}$	
4. Аналіз рентабельності підприємства			
4.1 Коефіцієнт рентабельності активів	Чистий прибуток (збиток)	$\frac{\text{ф.2 р.220 або р.225}}{\text{ф.1 (р.280 (гр.3) + р.280 (гр.4)) / 2}}$	> 0 Збільшення
		$\frac{\text{ф.1 (р.280 (гр.3) + р.280 (гр.4)) / 2}}{\text{Вартість активів}}$	
4.2 Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Чистий прибуток (збиток)	$\frac{\text{ф.2 р.220 або р.225}}{\text{ф.1 (р.380 (гр.3) + р.380 (гр.4)) / 2}}$	> 0 Збільшення
		$\frac{\text{ф.1 (р.380 (гр.3) + р.380 (гр.4)) / 2}}{\text{Вартість власного капіталу}}$	

Продовження таблиці И.1

Показник	Формула розрахунку		Нормативне значення
	Алгоритм розрахунку	За даними фінансової звітності	
4.3 Коефіцієнт рентабельності продажу	$\frac{\text{Чистий прибуток (збиток)}}{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації}}$	$\frac{\text{ф.2 р.220 або р.225}}{\text{ф.2 р.035}}$	> 0 Збільшення
4.4 Коефіцієнт рентабельності витрат	$\frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)}}$	$\frac{\text{ф.2 р.050}}{\text{ф.2 р.040}}$	> 0 Збільшення
5. Аналіз ділової активності підприємства			
5.1 Коефіцієнт оборотності активів	$\frac{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації}}{\text{Середньорічна вартість активів}}$	$\frac{\text{ф.2 р.035}}{\text{ф.1 (р.280 (гр.3) + р.280 (гр.4)) / 2}}$	Збільшення
5.2 Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)}}{\text{Середньорічна вартість кредиторської заборгованості}}$	$\frac{\text{ф.2 р.040}}{\text{ф.1 (\sum (р.520 +..+ р.600) гр.3 + \sum (р.520 +..+ р.600) гр.4) / 2}}$	Збільшення
5.3 Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$\frac{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації}}{\text{Середньорічна вартість дебіторської заборгованості}}$	$\frac{\text{ф.2 р. 035}}{\text{ф.1 (\sum (р.150 +..+ р.210) гр.3 + \sum (р.150 +..+ р.210) гр.4) / 2}}$	Збільшення
5.4 Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	$\frac{\text{Тривалість періоду}}{\text{Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості}}$	$\frac{365}{\text{Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості}}$	Зменшення
5.5 Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	$\frac{\text{Тривалість періоду}}{\text{Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості}}$	$\frac{365}{\text{Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості}}$	Зменшення
5.6 Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	$\frac{\text{Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)}}{\text{Середньорічна вартість запасів}}$	$\frac{\text{ф.2 р.040}}{\text{ф.1 (\sum (р.100 +..+ р.140) гр.3 + \sum (р.100 +..+ р.140) гр.4) / 2}}$	Збільшення
5.7 Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	$\frac{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації}}{\text{Середньорічна вартість основних засобів}}$	$\frac{\text{ф.2 р.035}}{\text{ф.1 (р.031 (гр.3) + р.031 (гр.4)) / 2}}$	Збільшення
5.8 Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації}}{\text{Середньорічна вартість власного капіталу}}$	$\frac{\text{ф.2 р.035}}{\text{ф.1 (р.380 (гр.3) + р.380 (гр.4)) / 2}}$	Збільшення

ДОДАТОК К

Таблиця К.1 - Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел, який подають у дипломній роботі

Монографії, підручники та посібники	Ковалёв В. В. Курс финансового менеджмента: учеб. / Валерий Викторович Ковалёв. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. – 448 с. – ISBN 978-5-482-01631-2. Александрова М. М., Бардаш С. В., Бородкин О. С., Бутинец Т. А., Виговська Н. Г. Финансовый менеджмент: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Г. Г. Кірейцев (ред.). — 2-ге вид., перероб. та доп. — К. : ЦУЛ, 2002. — 495 с. — ISBN 966-7570-91-6.
Перекладні видання	Шарп Уильям Ф., Александер Гордон Дж., Бэйли Джеффри В. Инвестиции: Пер. с англ.. — М. : ИНФРА-М, 1997. — 1024с. — ISBN 5-86225-455-2.
Стандарти	ГОСТ 7.1–84. Библиографическое описание документа. Общие требования и правила составления. – Взамен ГОСТ 7.1–76; Введ. 01.01.86. – М.: Изд-во стандартов, 1984. – 78 с.
Законодавчі та нормативні документи	Закон України «Про банки і банківську діяльність»: Із зм. та доп. станом на 20 березня 2006р. / Міністерство юстиції України. — Офіц. вид. — К. : Вид. дім «Ін Юре», 2006. — 120 с. — ISBN 966-313-294-9. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»: Офіц. текст прийнятий Верховною Радою України 14 травня 1992 р. із змінами та доп. станом на 1 вересня 2003 р. — Офіц. вид. — К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2003. — 81с. — ISBN 966-313-026-1 Господарський кодекс України [Електронний ресурс]: від 16.01.2003, № 436-IV із змінами та доповненнями. // Законопроекти. / Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верховної Ради України. – 2003. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15 . – Назва з екрана.
Складові частини журналу	Височан О. Формування моделі активного контролю та її реалізація на ділянці обліку грошових коштів та її еквівалентів/ О. Височан// Бухгалтерський облік і аудит - 2008. - N 2. -с.50-56. Хотомлянський О. Л., Сіненко І. О. Теоретичні основи управління фінансовими ресурсами підприємств / О. Л. Хотомлянський, І. О.Сіненко// Актуальні проблеми економіки - 2007.- № 2. - С.145 - 452.
Електронні видання	Неівестна О. В. Використання прогнозу руху грошових коштів на поточних рахунках при складанні бюджету банку – Режим доступу - http://www.rusnauka.com/9_EISN_2007/Economics/21488.doc.htm - Назва з екрану.

ДОДАТОК Л

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

Кафедра фінансів і кредиту

ЗВІТ

про переддипломну
практику

Спеціальність: 7.050201 «менеджмент організацій»

спеціалізація: «фінансово-кредитна діяльність»

Група: *МФК*-____

(Прізвище, ім'я та по-батькові)

Місце практики: _____

Керівник практики від ВНТУ: _____

Керівник практики від підприємства: _____

20__ рік

ДОДАТОК М

ВІДГУК

на дипломну роботу студента групи _____
Інституту менеджменту
ВНТУ

_____
/ Прізвище, ім'я, по батькові /

на тему « _____
_____»

_____
/ назва теми /

зі спеціальності 7.050201фк «Менеджмент організацій
з фінансово-кредитної діяльності»

У відгуку вказується:

1. Актуальність теми ДР;
2. Повнота розкриття завдань ДР;
3. Наявність огляду різних точок зору на досліджувану проблему та існуючих методик здійснення розрахунку показників, що підлягають дослідженню;
4. Оцінка рівня аналізу інформації, її достовірності, наявність посилань на джерела;
5. Повнота дослідження;
6. Обґрунтованість пропонованих автором заходів та рекомендацій щодо покращення системи управління та організаційної структури об'єкта дослідження;
7. Застосування в роботі економіко-математичних методів, моделей та програм;
8. Повнота і обґрунтованість висновків дипломної роботи та можливість впровадження результатів дослідження;
9. Якість оформлення дипломної роботи;
10. Оцінка за ДР;
11. Висновок про допуск до захисту дипломної роботи перед ДЕК.

Науковий керівник:

_____
/посада, науковий ступінь, звання, П.І.Б./

«__» _____ 20__ р.

_____
/підпис/

ДОДАТОК Н
РЕЦЕНЗІЯ

на дипломну роботу студента групи _____
Інституту менеджменту
ВНТУ

_____
/ Прізвище, ім'я, по батькові /

на тему « _____ »

_____
/ назва теми /

зі спеціальності 7.050201фк «Менеджмент організацій
з фінансово-кредитної діяльності»

_____
Актуальність теми, наукова і практична цінність виконаної дипломної роботи

_____
Відповідність змісту дипломної роботи назві теми, повнота розкриття змісту роботи,

_____
Відповідність зроблених автором дипломної роботи висновків сформульованим у
вступній частині завданням дипломного дослідження

_____
Наявність у дипломній роботі варіантного аналізу

_____
Повнота зроблених у роботі розрахунків фінансово-економічних показників, аналізу
статистичної інформації, їх достовірність

_____
Застосування в роботі економіко-математичних методів, моделей та програм.

_____
Допущені недоліки, їх вплив у цілому на зміст дипломної роботи

_____
Якість оформлення роботи, граматичні та стилістичні помилки, редакційні погрішності
Дипломна робота заслуговує оцінки _____

_____
Оцінка за п'ятибальною системою

_____
Висновок про допуск дипломної роботи до захисту та присвоєння її автору
класифікації спеціаліста за фахом "Менеджер з фінансово-кредитної діяльності"

Рецензент: _____

_____
/ посада, науковий ступінь, звання, П.І.Б./

« __ » _____ 20__ р.

_____
/ підпис/

Примітка. Підпис рецензента має бути завірений і поставлена печатка тієї організації, де працює рецензент.

Навчальне видання

**Зянько Віталій Володимирович
Фурик Василь Григорович
Єпіфанова Ірина Юріївна**

**МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ СКЛАДАННЯ ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ ТА
ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНИХ РОБІТ СТУДЕНТАМИ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЙ»**

Методичний посібник

Редактор Т. Старічек

Оригінал-макет підготовлено І. Єпіфановою

Підписано до друку
Формат 29,7×42¹/₄. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний Ум. друк. арк.
Наклад прим. Зам. №

Вінницький національний технічний університет,
Науково-методичний відділ ВНТУ,
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, к. 2201.
Тел. (0432) 59-87-36.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009

Віддруковано в Вінницькому національному технічному університеті
в комп'ютерному інформаційно-видавничому центрі.
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Тел. (0432) 59-81-59.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009